

Efter 42 år går NOTAT nye veje

Læs side 2 og 23

ÅRGANG 43 – NR. 1296 – JUNI 2016

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

TEMA: Har EU en fremtid?

Leder:

NOTAT går nye veje

MAGASIN. Ugeavis, 14-dages avis, dagblad i kortere perioder og månedsmagasin i næsten ti år. Det NOTAT, du holder mellem hænderne, startede som Det Ny Notat på resterne af det oprindelige Notat, der kun levede et enkelt år fra 1973. Det har bevæget sig fra at være et kampagneblad for nej-bevægelserne til at være et folkeoplysende magasin med kritisk journalistik. NOTAT har i alle årene været en central stemme i EU-debatten.

Men fra i dag kommer mere end 40 års EU-historie ikke længere på tryk. Vi stopper det trykte månedsmagasin og skifter spor i vores arbejde. Beslutningen har luret under overfladen i et stykke tid, da vi må erkende, at tiden og abonnements-tallet gør det trykte magasin til et for stort arbejde og en for stor udgift i forhold til effekten.

Tusindvis af mennesker deltager hvert år i de debatarrangementer, som vi arrangerer i Demokrati i Europa Oplysningsforbundet. Og betaler med glæde for at kunne være med. Det modsvares kun af nogle få håndfulde nye betalende abonnenter. Måske har der også indfundet sig en slags metaltræthed i vores arbejde med månedsmagasinet. I min tid på NOTAT har vi lavet mere end 80 gode temanumre om europæisk politik og EU. Men vi savner, at vores arbejde i højere grad kan være med til at skabe forandringer.

For forandringer er der brug for i det europæiske samarbejde. Det er nemlig blevet lidt for lidt samarbejde, for lidt folkelig opbakning og alt for enøjet fokuseret på den nødvendige politik. Nogle af de politikområder vi har fulgt tæt – særligt i forhold til den økonomiske krise, den stigende ulighed, erhvervslivets indflydelse på blandt andet TTIP og det manglende greb om finansverdenen – kalder på, at vi engagerer os i udviklingen af en ny politik.

Derfor håber vi, at vi kan få din støtte til at arbejde videre med de dagsordner. Også selvom det månedlige blad i din postkasse ikke længere kommer. Vi tror på, at vi kan skabe et folkeligt pres for mere demokrati, mindre ulighed, en anden økonomisk politik og for en stærkere ambition for bæredygtighed, fred, medmenneskelighed og folkeligt engagement i Europa.

NOTAT har helt fra sin start været det Ny Notat og har gentagne gange skullet genopfinde sig selv og hive sig selv op ved håret. Vi er utroligt glade for, at I som læsere i tusindtal har bakket op om omstillingerne og om vores arbejde. EU kommer ingen vegne uden et folkeligt korrektiv. Der er brug for kritisk EU-journalistik, for kritisk folkeoplysning og for at skabe huller i elitens fernis. Huller hvor almindelige mennesker kan komme til orde, søge efter viden og klæde de folkevalgte og eksperterne på med vores ønsker til fremtidens samfund.

Holdet bag NOTAT vil fortsat være en sten i skoen på magthaverne, en seriøs medspiller i debatten om Europas fremtid og primus motor i en offentlig og folkelig debat. Fremover vil vi arbejde med webjournalistik, med fire trykte årlige udgivelser og med dusinvis af konferencer, folkehøringer og debatmøder. Vi håber, at I vil støtte vores fremtidige arbejde og melde jer som medlemmer af DEO.

I dette sidste magasin på tryk samler vi op på nogle af de store debatter, vi har fulgt gennem årene. Debatten om EU's grundlag, de fire friheder, vil være en vigtig del af vores arbejde det kommende år. For hvis målet er et solidarisk og bæredygtigt Europa, så skal samarbejdet også indrettes, så det rent faktisk er det, det fører til.

*Rasmus Nørlem Sørensen,
ansvarshavende redaktør*

Kronik:
Et andet Europa
Side 4-5

**Ti politiske
visioner for EU**
Side 8-9

Analyse:
**Den demokratiske
krise**
Side 12-13

**Bliver det her
EU's sidste krise?**
Side 18-19

NOTAT
– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, c/o DEO,
Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende redaktør:
Rasmus Nørlem Sørensen

Temareddaktør: Peter Riddersborg

I redaktionen:
Staffan Dahllöf, Lise Møller Schilder, Tine Toft Jørgensen, Susanne Christensen, Jesper Vestermark Køber, Sven Skovmand og Finn Ellegaard

Illustrationer for- og bagside:
Susanne Christensen

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO
Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

DIT ABONNEMENT

Hvis du i dag er betalende abonnent, vil du overgå som medlem af DEO med modtagelse af de trykte udgivelser. Prisen er den samme som for dit abonnement, og du har fortsat rabat til arrangementer og rejser. Ændringen sker automatisk, med mindre du melder fra.

Modtager du bladet på prøve uden betaling, håber vi, at du vil støtte det fremtidige arbejde og melde dig som medlem af DEO. Det kan ske på www.deo.dk

BREXIT kan skabe store forandringer i EU

Det vil øge presset på små EU-skeptiske lande, hvis Storbritannien melder sig ud af Unionen. Brexit-tilhængere kan dog nemt blive skuffede over indholdet af kommende udtrædelsesaftale.

AF PETER RIDDESBORG

AFSTEMNING. Hvis briterne stemmer sig ud af EU, vil det ikke kun få betydning på de britiske øer. Med et nej til aftalen er banen kridtet op for, at der kan ske store forandringer i Unionen. Det vurderer Rebecca Adler-Nissen, der er professor ved Center for Europæisk Politik på Københavns Universitet.

»Storbritannien har været et af de lande, der har sagt, at vi ikke kan reformere noget, der vil skabe mere EU. De har ikke været alene, men de andre lande, der er skeptiske over for mere EU, er små. Så den britiske afstemning vil få stor betydning for, hvilken fremtid vi vil se for EU.«

Dermed kan de resterende store medlemsstater skrue op for kravene til øget europæisk integration, og det kan presse små medlemsstater som Danmark.

Flere faser ved nej

Hvis Storbritannien stemmer nej ved folkeafstemningen er det traktatens artikel 50, der bliver taget i brug. Den handler om frivillig udtrædelse af EU og har aldrig før været taget i brug. Selve udtrædelsen vil ske i to stadier. Først en forhandlingsfase og dernæst en tilpasningsfase, hvor den nye aftale træder i kraft. Ifølge traktaten må EU maksimalt lade den første proces vare to år, med mindre parterne bliver enige om at forlænge forhandlingstiden.

Det er ikke afklaret, hvilken ordning briterne vil søge at opnå efter et eventuelt nej.

»Storbritannien vil fortsat være interesseret i at indgå i det indre marked og flere andre EU-samarbejder, men jeg tror ikke, at en EØS-model, som vi kender den fra Norge, vil komme på tale. Det er for tæt på et egentligt medlemskab,« lyder vurderingen fra Rebecca Adler-Nissen.

En besværlig proces

Netop Storbritanniens lange medlemskab bliver et af problemerne i forhold til en

komende løsrivelsesproces, vurderer Anders Mihle, der er jurist med speciale i de juridiske følger af Brexit. Der er igennem årene sket en europæisering af Storbritanniens politiske og juridiske system.

»Når man har været medlem i så mange år, så er EU-retten meget grundigt implementeret. Så meget EU-ret kan man ikke bare fjerne,« siger han.

En anden udfordring er den gældende retspraksis i Storbritannien, som bygger

Storbritannien i EU

- Storbritannien blev optaget i det daværende EF i 1973 og afholdt i 1975 en folkeafstemning, hvor 67% af vælgerne stemte for, at Storbritannien skulle forblive medlem efter forhandlinger af medlemsbetingelserne forestået af daværende premierminister Harold Wilson fra Labour.
- I takt med, at EF er blevet til et langt mere integreret EU med nu 28 medlemslande, er EU-skepsissen i Storbritannien vokset. I 2013 lovede den konservative premierminister David Cameron at genforhandle briternes EU-medlemskab. Efter sit genvalg i 2015 påbegyndte han derfor en langvarig forhandling med Ministerrådet, der den 21. februar i år kunne præsentere et forlig. Dagen efter udskrev Cameron folkeafstemningen, der afholdes den 23. juni.
- Aftalen lægger blandt andet op til, at Storbritannien med en såkaldt "nødbremse" skal kunne begrænse adgangen til landet for borgere fra andre EU-lande.
- Storbritannien har ca. 64 mio. indbyggere, hvilket svarer til befolkningstallet i de 15 mindste EU-lande tilsammen.

på såkaldt "common law". Det vil sige, at retssager overvejende baserer sig på tidligere afgørelser frem for indholdet af forfatningen. Det betyder, at EU-retten også fremover vil få stor betydning for den måde, man dømmer på i de britiske retssale.

Brexit vil heller ikke nødvendigvis øge Storbritanniens selvstændighed over for EU. Særligt hvis man også fremover vil have adgang til det indre marked og derfor fortsat skal leve op til EU's produktstandarder. Den primære forskel her bliver derfor, at man ligesom i EØS- og EFTA-ordningerne, som vi kender fra blandt andet Norge og Schweiz, ikke længere deltager i lovgivningsprocessen.

Skuffede Brexit-tilhængere

Et af de store spørgsmål i forbindelse med Brexit handler om, hvad der kommer til at ske med borgere fra andre EU-lande, der opholder sig og arbejder i Storbritannien. Her kan Brexit-tilhængerne også meget vel gå hen og blive skuffede, hvis de forventer, at ikke-britiske statsborgere uden videre mister deres rettigheder efter en udtrædelse.

»Hvis folk har opholdt sig lovligt og gjort det som en konsekvens af EU-retten, så kan man ikke bare smide dem ud. For alle andre, der efterfølgende kommer ind, kan man til gengæld fastlægge en anden politik,« siger Anders Mihle. Eventuelle sager vil blive afprøvet ved Menneskerettighedsdomstolen, forklarer han. ♦

Velkommen til et andet Europa

EU er krisernes holdeplads i disse år. Mange mener, at EU bestemmer for meget. Andre er enige om, at EU har for lidt magt til at gennemføre sine beslutninger. Bundlinjen er, at EU og Europa står over for store forandringer.

AF RASMUS NØRLEM SØRENSEN

KRONIK. Når flygtningealarmerne ringer, arbejdsløshedskøen vokser, og de europæiske befolkninger trækker nej-kortet gang på gang, så er det let at glemme, hvad det egentlig er, EU handler om. Eller burde handle om. I mange år har vi hørt eksperter og politikere sige, at hvis EU ikke fandtes, så måtte vi opfinde det. I dag er der så meget grøde i samarbejdet, at det er på sin plads at sige, at EU uanset hvad skal tænkes om. Hvis vi skal genopfinde det, hvordan skal det så se ud?

Howdan kan vi konstruere et samarbejde, som nyder bred opbakning i befolkningerne i Europa og samtidig er i stand til at håndtere de grænseoverskridende udfordringer?

Man kan starte med at kigge på det EU, vi trods alt har. I EU-traktaten kan man se, at formålet med samarbejdet er at skabe solidaritet og sikkerhed samt at fremme menneskerettigheder, fred og økonomisk vækst. Med forbehold for at vækst nok skal tænkes i bredere termer som samfundsforbedringer, er det et fornuftigt formål. Lad os antage, at de gode ting, som EU burde arbejde for, er noget, vi stort set alle kan bakke op om – eller i hvert fald leve med.

Nyt grundlag for samarbejdet

Problemet med EU er ikke formålet. Spørgsmålet er, hvilke vilkår samarbejdet udstikker for at realisere denne europæiske vision. Et af de afgørende vilkår er, at EU traktatmæssigt er et samarbejde, der bygger på forsvaret for de fire friheder – suppleret af den frie bevægelighed for personer inden for Schengensamarbejdet. Fremmer dette grundlag det formål, som vi indgik samarbejdet for at realisere?

EU har historisk bygget sin legitimitet på at levere løsninger på store samfunds-

udfordringer og på at skabe fordele for befolkningerne i medlemslandene. Alle har ikke været lige glade for indholdet af samarbejdet, men flertallet har som minimum været tilstrækkeligt ligeglade. Det er de ikke længere. EU har fået markant betydning for den enkelte europæers liv og for den politiske kurs i samtlige medlemslande. De mange kriser illustrerer, at EU har magt nok til at skabe problemer, men ikke tilstrækkeligt mandat til at finde løsninger.

Hvis EU skal have en fremtid, må vi på europæisk plan give almindeligt interesserede borgere mulighed for at deltage i den demokratiske debat om de store samfundsspørgsmål. Det drejer sig om skattely, social dumping, bankregulering, flygtninge og frihandelsaftaler.

De fire friheder

Den frie bevægelighed for arbejdskraft skaber et fleksibelt arbejdsmarked og sikrer, at der er hænder til rådighed, når opgaver skal løses. Men den frie bevægelighed skaber også risiko for social dumping og løntrykkeri. Skal arbejdskraftens frie bevægelighed begrænses? Hvordan skal den reguleres, så både de briter, der føler sig overrendt af udlændinge, de emigrerende polakker og de skeptiske danskere kan leve med et samarbejde på dette område?

Den frie bevægelighed for varer og tjenesteydelser sikrer, at man i EU's medlemslande kan handle over grænserne. Med TTIP-aftalen med USA udvides det indre marked med verdens næststørste økonomi. Hvilke vilkår skal handlen foregå på, og hvordan sikrer vi forbruger-, klima- og miljøhensyn i processen? I dag ser vi, at ureguleret fri handel kan skabe problemer for de lokale butikker og de små virksomheder, men giver masser af plads til de multinationale selskaber. Vi må

insistere på en debat om, hvilket marked vi ønsker os, og gøre det til et politisk spørgsmål, hvordan vi bedst muligt sikrer demokratisk kontrol med reguleringen.

Den frie bevægelighed for kapital sikrer, at investeringer ikke stopper ved landegrænserne. Men den gør det også lettere at flytte overskud og indtægter fra ét land til et andet. Det rejser dels spørgsmålet om, hvorvidt skatteunddragelse kan bekæmpes på et frit kapitalmarked og dels et spørgsmål om, hvordan bankerne kan og bør reguleres på det store marked.

Schengensamarbejdet og de åbne grænser giver mobilitet og personlig frihed til EU's borgere. Men det er en frihed, der er kommet under pres af de mange flygtninge, der kommer ind over de ydre grænser. Hvordan skal Europa trække sine indre og ydre grænser? Hvor store menneskelige omkostninger er vi parate til at acceptere ved at stramme op ved de ydre grænser for at sikre, at de indre grænser kan forblive åbne?

Fremtidens EU

Mit bud er, at vi kommer til at se et Europa, der i endnu højere grad end i dag kører i flere hastigheder. Altså særlige klubber af lande inden for samarbejdet, hvor vi vil se, at den frie bevægelighed fungerer. Men hvor den ikke kommer til at omfatte alle 28 medlemslande.

Eurogruppen fungerer allerede i dag som et EU i en særlig tophastighed. Det er også inden for denne zone, at vi ser tiltag som Finanspagten og nu Bankunionen udvikle sig. Det er de 19 eurolande, der lægger slagplanerne og sætter standarderne. Herefter kan de øvrige ni lande tilslutte sig på de vilkår, der er udstukket fra kernelandene.

Samme mekanisme har vi set med Østudvidelsen, hvor det i mange år var de gamle medlemslande, der fik alle fordele-

ne ved landbrugsstøtte og strukturfonde, mens de nye kun gradvist blev indsluset.

Vi kommer til at se, at fordelingen af flygtninge bliver hægtet op på det Schengensamarbejde, som i dag tæller 22 EU-lande samt Norge, Schweiz, Island og Liechtenstein. Cypern, Bulgarien, Rumænien og Kroatien deltager endnu ikke fuldt ud i Schengensamarbejdet. Logikken er, at hvis man vil have glæde af de åbne indre grænser, må man også bidrage til at opretholde de ydre grænser. Hvis man vil være med i Schengen, er man nødt til at acceptere Dublinforordningen samt de revisioner, der medfører en fordeling af asylansøgere landene imellem. Logikken kan for øvrigt også observeres i forhold til Tyrkiet, hvor der lokkes med visumfrihed til gengæld for en indsats for at holde asylansøgere ude af EU.

Har EU spillet fallit?

Ender vi så med at disse tiltag kan håndteres i forhold til de tre grundlæggende analyser af EU i dag?

Bestemmer EU for meget? Det er nok fornemmelsen i England og i mange af de bevægelser på den nationalistiske højrefløj, som vokser i tilslutning. Spørgsmålet er, om man ved at søge tilbage til nationalstaten overhovedet kan slippe for de problemer, som EU-modstanden er vendt mod.

Har EU for lidt magt til at få sine beslutninger ført ud i livet? Når der endelig er et flertal for en fordeling af asylansøgere i EU's beslutningssystem, så stiller en lang række lande sig på bagbenene og nøler med at gennemføre beslutningen. Ungarn er gået så vidt som at an-

noncere en folkeafstemning om spørgsmålet, der kan ende med et nej til den politik, som landet ellers er forpligtet til at føre. Det kalder på en debat om, hvorvidt magten i for høj grad ligger uden for det europæiske demokrati – og i stedet hos de nationale regeringsledere, der i store træk opererer ud fra snævre nationale interesser.

Eller har EU simpelthen spillet fallit på en række områder? Måske er det en fejl både at overlade detailregulering af varestandarder og handelsregulering – og samtidigt træffe vidtgående beslutninger på spørgsmål om flygtninge. Vi må finde frem til en balance, hvor fælles regler ikke kommer i vejen for, at nogen kan gå foran. Hvor også demokratiske beslutninger i medlemslandene kan blive respekteret og inspirere til et bedre Europa. Det gælder ikke mindst i den økonomiske politik, hvor de kriseramte landes befolkninger er nødt til at være indforstået med kursen ud af krisen, da det er dem, der skal betale omkostningerne ved reformer.

Den både gode og dårlige nyhed er, at EU's problemer med folkeligt mandat og opbakning spejles 1:1 i de enkelte lande.

Som EU-forskeren Rebecca Adler-Nissen påpegede over for mig i en samtale, så er der i de europæiske befolkninger en grundfølelse af, at politikerne ikke repræsenterer dem. Folket er afkoblet fra folkestyret. Det problem skal løses på alle politiske niveauer, hvis vi ikke bare skal have EU til at fungere, men også skal sørge for, at det er demokratiet, der bærer samfundet fremad.

Jeg mener, at den proces skal starte med en inkluderende debat, ansigt til ansigt, hvor politikudviklingen bliver en folkelig opgave. Opgaven skal skæres, så alle kan tage den på sig, uanset deres placering i uddannelses-, indkomst- og magthierarkiet. ♦

Rasmus Nørlem Sørensen har været en af de drivende kræfter i NOTAT gennem de sidste syv år. Senest som ansvarshavende redaktør. Rasmus fortsætter sit arbejde som sekretariatsleder i DEO og har blandt meget andet en stribe ambitiøse folkehøringer om EU's fremtid i sin kalender for efteråret.

EU's maskinrum kører på højtryk

Jean-Claude Juncker er politisk tonedøv, og EU er lammet af modstand fra medlemslandene. Men EU fungerer bedre, end det fremgår af medierne, lyder en anden vurdering.

AF STAFFAN DAHLLÖF

MAGTVÆRK. Kommissionens arbejdsprogram for 2016 indeholder ti prioriterede områder, 23 nye forslag, hvoraf 18 er lovttekster, plus et antal løse forslag om initiativer og ændringer af gældende love.

I årene 2009-2014 kom der i gennemsnit mere end 130 nye lovinitiativer om året.

Indtil videre ser Kommissionen, EU's daglige ledelse, ud til at efterleve sit motto: "Stor i store sager, lille i små".

Det var en markering mod tidligere kommissioner, som havde for vane at sprøjte lovforslag om både stort og småt ud. Jean-Claude Juncker skulle blive kendt for færre, men politisk tungere initiativer.

»Uden at jeg har alle tallene foran mig, kan jeg konstatere, at man i Europa-Parlamentet keder sig over, at der er så lidt lovgivning,« siger Marlene Wind, professor ved Københavns Universitet, hvor hun leder Center for Europæisk Politik.

Hendes vurdering er, at Kommissionen under Juncker har spillet en tilsigtet "proaktiv" rolle. Der er dog adskillige forbehold i hendes vurdering:

»Juncker troede, at han havde et folkeligt mandat efter Parlamentsvalget 2014, men det havde han ikke. Ministerrådet er blevet lidt træt af ham, og han opfattes som politisk tonedøv.«

Marlene Wind er professor i statskundskab og leder af Center for Europæisk Politik på Københavns Universitet.

Daniel Cohn-Bendit, også kendt som "Røde Danny", er tidligere medlem af den grønne gruppe i EU-Parlamentet.

De højrenationale

Samtidig er Ministerrådet, medlemslandenes regeringer, blevet mere og mere "hardcore", mener Marlene Wind. Det vil sige, at de står mere stejlt på egne interesser end tidligere:

»Parlamentet er nu det eneste sted, hvor man holder fast ved de fælles europæiske værdier og holdninger. Og så er Kommissionen kommet til at stå endnu mere handlingslammet et sted midt i mellem Rådet og Parlamentet.«

Marlene Wind ser den handlingslamelse som et resultat af, hvad hun beskriver som populistiske og højernationale bevægelser indflydelse på regeringerne.

»Selvom de højrenationale gik frem ved Parlamentsvalget i 2014, så fik de ikke gennemslag der. Men Rådet og Parlamentet kom til at bevæge sig meget langt fra hinanden,« siger hun.

Marlene Winds analyse ligger ikke langt fra, hvad Daniel Cohn-Bendit mener. Han er mangeårigt, men nu fratrådt medlem af Europa-Parlamentet for De Grønne i Tyskland, med en historie som revolutionær aktivist (heraf tilnavnet "Røde Danny") i Paris i 1968.

Mangel på ledere

På et debatmøde ved tænketanken Europa i København i foråret sagde Cohn-Bendit:

»Alt det dårlige, man siger om EU, er sandt, hvis ikke endnu værre. Men ville det være bedre, hvis vi går tilbage til nationalstaterne? Hvis vi vil regulere globalisering, klimaforandringerne, krigene og kriserne, så behøver vi en europæisk stemme.«

Cohn-Bendit havde to forklaringer på, hvorfor det ser ud, som det gør:

»Der er for det første stadig for mange krav om enstemmighed, og for det andet vil de politiske ledere ikke have europæiske løsninger. Den græske krise er ikke alene et græsk problem. Det er skabt af nedskæringspolitikken og beslutninger truffet af regeringerne. Men lederne vil ikke have europæiske løsninger, de vil bare have markedet, og så er de bange for deres egne befolkninger.«

Daniel Cohn-Bendit opskrift på en løsning er kort og godt bedre politikere:

»Vi har brug for politiske ledere, som følger deres egne idéer. Efter katastrofen i Fukushima i Japan tog Angela Merkel beslutningen, at Tyskland er nødt til at afskaffe atomkraft. En teknologi, som hun og hendes parti ellers tidligere gik

ind for. Hun blev også nødt til at gå foran i forhold til flygtningene. Hvis ingen fortæller befolkningerne, hvilken vej vi skal gå, så kommer vi aldrig derhen. Hvis der blev holdt en folkeafstemning i Frankrig i 1957 om at gøre tyskerne til franskmandenes venner, så ville svaret blive "gå ad helvedes til!"»

En vidtgående bankunion

Derek Beach, professor i statskundskab ved Aarhus Universitet, har et noget andet syn på forholdet mellem EU's institutioner:

»Jeg forstår ikke alt det der EU-falder-fra-hinanden-snak,« siger han, men tilføjer straks:

»Det er rigtigt, at Junckers forsøg som politisk leder har været forfejlet. Ambitionen er kollapsed. Men kriserne har også skabt innovationer. Institutionerne samarbejder langt mere end tidligere i maskinrummet. Der sker mere, end hvad der fremgår af debatten.«

Derek Beach peger på beslutningen om en Bankunion, som han mener, er meget mere vidtgående end det, som først blev foreslået i 2012:

»Her åbner man op for betydelig overførsel af penge mellem landene på en måde, som man ikke kunne blive enige om ved forhandlingerne om Lissabon-traktaten. Det er helt hen i vejret, at Bankunionen ikke skal til folkeafstemning, når man tænker på, hvad danskerne ellers har stemt om.«

Power to the sherpas

Det maskinrumssamarbejde, som Derek Beach henviser til, består for eksempel i, at regeringscheferne i Det Europæiske Råd (EU's topmøder) tager en overordnet beslutning uden helt at vide, hvad de siger ja til. De reelle beslutninger, om hvad der skal gennemføres og hvordan, bliver til *ad hoc* på *sherpa-møder* på lavere niveauer.

Ad hoc (af latin: til dette formål) er for eksempel, når centralbanken ECB trækker op med en stor delegation til et møde mellem EU-landenes ambassadører og kommer til at præge diskussionen der.

Sherpaer (bærere i Nepal) er i EU-sammenhæng embedsmænd, som repræsenterer deres regeringschefer ved forberedende møder, for eksempel op til

regeringskonferencer. Ved forhandlingerne om Lissabon-traktaten var det på *sherpa-møder*, man fik fjernet de forslag, som risikerede at udløse en folkeafstemning i Danmark.

Bankunionen er et eksempel på en maskinrumsløsning. Flygtningefordelingen er et andet, mener Derek Beach.

Derek Beach, EU-forsker og professor i statskundskab ved Aarhus Universitet.

EU leverer

»Donald Tusk har taget flygtningedebatten på et overordnet niveau, og han har fået NATO til at hjælpe sig, mens Kommissionen har fundet frem til fordelingsløsninger. Vi ved ikke, hvad det ender med, men intet enkelt medlemsland ville kunne indgå en sådan aftale, som EU fik med Tyrkiet.«

Den vurdering fra Derek Beach adskiller sig væsentligt fra den gængse vurdering af, at EU er i krise og ude af stand til at levere. Er maskinrummet så en tilfredsstillende løsning?

»Der sker ting i krisetider, som ikke altid er helt demokratiske. Når vi snakker om Bankunionen, så snakker vi om mere integration, det er jo noget, som mange politikere helst ikke vil tale om. Min pointe er, at EU har leveret og bliver ved med at levere. I USA har man haft underskud og nødfinansiering i mange år. Kongressen er i praksis ophørt med at fungere. Men vi taler ikke om en amerikansk opløsning i Europa, så det er et meget kortsigtet perspektiv at sige, at EU falder sammen.« ♦

HAR EU EN FREMTID?

FOTO: STEEN BROGAARD

Medlemslandene er problemet

Holger K. Nielsen, EU-ordfører, SF:

»Når EU er i krise, er det ikke EU's institutioner, der er i krise. Det er medlemslandene, som ikke vil bidrage til at få samarbejdet op at stå. Lige nu er EU udfordret af nationalistiske og populistiske regeringer, som har fået vind i sejlene. Vi har jo behov for at løse de grænseoverskridende problemer, eksempelvis flygtningekrisen. Jeg mener stadigvæk, at nationalstaterne er fundamentet for Europa. Her udfolder nogle demokratiske og kulturelle traditioner sig. Men man er nødt til at have forpligtende aftaler landene imellem, så man solidarisk kan håndtere de mange flygtninge, der kommer til Europa. Tyskland og Sverige kan ikke gøre det alene. Det er vigtigt, at vi har hele EU med«.

FOTO: STEEN BROGAARD

Et bedre EU

Rasmus Nordqvist, EU-ordfører, Alternativet:

»Den store vision er, at EU kan spille en positiv rolle globalt i forhold til ulighed og menneskerettigheder og samtidig have den frie bevægelighed. Her bliver vi nødt til at redefinere, hvad EU skal være. Det er vigtigt, at vi med politiske kræfter tør tage nogle grundlæggende diskussioner om hvilke beslutninger, vi skal træffe i fællesskab, og hvordan vi skal træffe dem. Vi har nogle institutioner, der fungerer godt sammen, men det er afgørende, at vi får mere åbenhed ind i systemet og i forlængelse heraf ser på, hvordan vi kan involvere flest mulige borgere. Vi vil have, at ejerskabet over EU som fællesprojekt ligger i de enkelte lande. Så vi ikke snakker om mere eller mindre EU, men om et bedre EU«.

FOTO: STEEN BROGAARD

Mindre i detaljer

Mette Gjerskov, formand for Europaudvalget, Socialdemokraterne:

»Der er ingen tvivl om, at det er et meget alvorligt tidspunkt i EU's historie, vi står i lige nu. Vi går ufatteligt vanskelige tider i møde. Men det ændrer ikke på, at der ikke er et alternativ til EU. Det europæiske samarbejde har skabt stabilitet i Europa, og stabilitet er en forudsætning for en ordentlig økonomi, altså en forudsætning for vores velfærd. Men jeg tror, at vi kommer til at få et EU, som går mindre i detaljer. Jo flere vi er, og jo større overordnede problemstillinger EU skal tage sig af, jo mindre detailstyring kan vi have. Vi skal ikke ned i den detaljegråd, vi har været vant til på budget- og landbrugsområdet, men op i et højere helikopterperspektiv fra EU samlet set. Det er i hvert fald det, vi gerne vil have«.

FOTO: STEEN BROGAARD

Stærkt og slankt EU

Jan E. Jørgensen, EU-ordfører, Venstre:

»Visionen for EU skulle have overskriften: Et stærkt, men slankt EU. Vi ønsker et stærkt markedssamarbejde og et samarbejde, hvor vi fokuserer på de grænseoverskridende problemer som flygtninge, miljø og klima, forbrugerrettigheder og rettigheder for små og mellemstore virksomheder. Derudover mener vi, at det er vigtigt, at EU har fælles fodslag på visse dele af udenrigspolitikken, hvor vi kan stå sammen og tale med én stemme. Men vi ønsker ikke en reel føderation, så eksempelvis på kulturelle og familieretlige spørgsmål skal EU ikke blande sig. I Europa har vi eksempelvis en del katolske lande, der har en markant anderledes familiestruktur, end vi har i de protestantiske lande, og det skal man respektere«.

Et stærkere fællesskab

Jens Rohde, medlem af Europa-Parlamentet, Radikale Venstre:

»Jeg er vel én af de sidste føderalister, der er tilbage. Min vision for EU er, at vi bliver et fællesskab, der formår at levere den basale ydelse til befolkningen, nemlig tryghed. Og det gør vi kun, hvis vi kan løse de grænseoverskridende problemer i fællesskab. Men det kræver, at nationalstaterne giver EU de instrumenter, der skal til. Det vil sige en dybere integration af landenes økonomi, sikkerheds- og forsvarspolitik, udenrigspolitik, dybere integration på flygtningeområdet og selvfølgelig også mere integration, når det kommer til bekæmpelse af kriminalitet. På områder, hvor jeg mener, at vi er udfordret som kontinent i en globaliseret verden. Og så er jeg enig i, at resten kan vi overlade til medlemsstaterne«.

NOTAT har interviewet ti danske politikere om, hvordan de ser EU's fremtid.

FOTO: STEEN BROGAARD

Tillidskrise

Christina Egelund, EU-ordfører, Liberal Alliance:

»Jeg mener bestemt, at EU har en fremtid, men det afhænger selvfølgelig af, om EU formår at agere på de store udfordringer, vi står overfor. Lige nu står vi i, hvad jeg vil kalde en tillidskrise i befolkningen. Jeg tror, at den består i en opfattelse af, at samarbejdet breder sig over emner, EU ikke bør brede sig over uden at tage nationale hensyn. Derfor mener vi, at EU bør koncentrere sig om at udbygge det indre marked og håndtere problemer, som i sin natur er grænseoverskridende, for eksempel miljø. EU er også en vigtig spiller på frihandelsområdet, og her bør indgås langt flere frigandelsaftaler – også med udviklingslande. Men alt andet skal EU blande sig uden om.«

Et EU i opløsning

Rina Ronja Kari, Medlem af Europa-Parlamentet, Folkebevægelsen mod EU:

»Alt tyder jo på, at Unionen er ved at gå i opløsning. Det handler især om, at man har opbygget en hel hob af kriser, som man ikke har løst. En finanskris, en flygtningekrise, Grækenlands nye lånepakker og Syd-europa, der kæmper med høj arbejdsløshed. Man forsøger at løse det, som man altid gør ved at give EU mere magt. Jeg ser gerne, at vi i stedet tager udgangspunkt i den model, vi kender fra Europarådet, hvor man samarbejder med udgangspunkt i menneskerettighederne og på et mellemstatsligt niveau. Jeg vil gerne have et europæisk samarbejde, der bygger på demokrati og velfærd og med rigtig meget fokus på at få borgernes ønsker og visioner for samfundet til at stå i centrum for beslutningerne.«

FOTO: STEEN BROGAARD

Magt tilbage til nationalstaterne

Kenneth Kristensen Berth, EU-ordfører, Dansk Folkeparti:

»EU's fremtid afhænger af, om man tager bestik af den stigende modstand mod projektet. Både i vest, men særdeles i øst, hvor adskillige regeringer er stærkt kritiske. Vi vil have, at EU ruller magt tilbage til nationalstaterne. EU skal beskæftige sig med det indre marked, forbrugersikkerhed, miljøspørgsmål, borgernes tryghed og politisamarbejde. Lovforslag skal komme fra nationalstaterne. Kommissionen skal udelukkende være et embedsorgan, der forvalter lovgivning. Og så skal Parlamentet nedlægges. EU bør være en statssammenslutning, ikke en stat med sit eget parlament og egne beslutningsprocesser. Nationalstaterne skal have mulighed for at trække et rødt kort, hvis de mener, at EU overskrider sine kompetencer.«

Mere service i EU

Bendt Bendtsen, Medlem af Europa-Parlamentet, Konservative:

»Vi har intet alternativ til EU. Mange af de store problemer, vi slås med, er ikke noget, nationalstaterne kan klare alene. Så er det lige meget, om vi taler økonomisk krise, migrant- og flygtningeproblemer eller klimaproblemer. Min ambition er jo stadigvæk, at vi kan udbygge det Europa, vi har. Det, der har skabt så meget velstand samt mulighed for at tage sig af samfundets svageste. Historien viser ganske tydeligt, at det indre marked har været en kæmpe gevinst. Det skulle vi gerne have udviklet for fremtiden, så det også kommer til at dreje sig om serviceydelser, som Danmark er rigtig god til. Vi skal være dygtigere i fremtiden til at bruge tiden på at få merværdi i vores produkter og i vores serviceydelser.«

FOTO: MARK KNUDSEN

Retten til at gå foran

Søren Søndergaard, EU-ordfører, Enhedslisten:

»Det projekt, som blev formaliseret med Lissabon-traktaten, er brudt sammen. Det kommer aldrig til at genopstå. Og jo længere man krampagtigt forsøger at holde fast i en unionsmodel, hvor mange ting styres centralt, jo hurtigere vil opløsningen gå. Det er nødvendigt at lave et meget mere fleksibelt samarbejde. Vi tror på "coalition of the willing", hvor de lande, der kan være enige om at samarbejde på nogen områder, kan gøre det. Der skal være ret til at gå foran, når det gælder arbejdsmiljø, lønmodtagerrettigheder, miljø, dyrevelfærd. Det skulle vi have gjort for længe siden. Der er massevis af opgaver, som venter, men bliver blokeret af, at det skal igennem EU-systemet.«

**Interviews og redigering:
Susanne Christensen**

»EU er stadig en mellemstatslig konstruktion. Nationale interesser er vigtigere end fællesskabsværdier.«
siger Daniel Naurin, professor i statsvidenskab, som har interviewet EU-landenes forhandlere i Bruxelles.

Magt og interesser styrer

Lige børn leger bedst. I EU er det de enkelte landes konkrete interesser og stemmewægt, som er afgørende og styrer mere end fælles værdier. Det har ingen dokumenteret betydning, om lande deltager i euroen eller ej. Netværk og kulturelle fællesskaber spiller en vigtig rolle for kompromiser mellem landene.

AF STAFFAN DAHLLÖF

NETVÆRK. Danmark, Sverige og Storbritannien har valgt euroen fra, men bliver ikke holdt uden for indflydelse på andre områder af den grund. Tværtimod har de tre "udenfor-lande" en meget stærk netværkskapital; de er nogle af dem, som de andre EU-lande helst vil samarbejde med.

Det viser interviews med mere end 600 EU-diplomater og embedsmænd, som forskere ved Göteborgs Universitet har lavet af flere omgange siden 2003.

EU-landenes ambassadører og deltagere i de vigtigste arbejdsgrupper, som forbereder ministerrådets beslutninger, er blevet spurgt: Hvilke andre EU-lande samarbejder I oftest med for at opnå en fælles løsning? Det land, som bliver nævnt først, får ti point, nummer to ni point og så fremdeles.

Svarene viser, at Storbritannien, Tyskland, Frankrig, Sverige, Danmark og Holland var de mest efterspurgte partnere i 2009 – tættest på midten i illustrationen. Foreløbige tal fra 2012 giver en lidt mindre central placering til Storbritannien og Danmark.

Rumænien, Bulgarien, Slovenien og Portugal fremstår som outsiders – dem de andre ikke er særlig interesserede i at samarbejde med. Kroatien, som kom med i 2014, er ikke med i undersøgelsen.

Nord, syd og øst

Sveriges høje placering kunne måske forklares med, at de interviewede har været venligt stemt over for svenske forskere. Men en tredjedel af interviewene er blevet lavet fra Europauniversitet i Firenze og to tredjedele fra Göteborg.

FIGUR: SAMARBEJDE

Storbritannien var i 2009 det land, som de fleste andre lande sagde, at de samarbejdede med. Jo tættere mod midten, desto mere eftertragtede er landene. Streger mellem to lande viser, at de begge opgiver hinanden som samarbejdspartnere. Mønsteret viser et nordligt netværk til venstre, et sydligt i toppen og et østligt nede til højre – dog med enkelte forbindelser mellem grupperne, for eksempel mellem Østrig og Ungarn.

Kilde: Daniel Naurin og Rutger Lindahl: "Out in the cold? Flexible integration and the political status of Euro opt-outs." European Union Politics 2010:11

»Det havde ingen effekt på svarene, hvem der interviewede. Faktisk fik Sverige en anelse højere placering, når spørgsmålene blev stillet fra Firenze,« påpeger Daniel Naurin, professor i statskundskab på Göteborgs Universitet.

At være efterspurgt som samarbejdsland er ikke det samme som at have magt.

»Ingen vil kunne sige, at det er Sverige eller Danmark, som kører EU. Det, man kan sige, er, at små lande kan have en central placering i forhandlingerne om de kompromisser, som EU-beslutninger oftest munder ud i. I sidste ende er det interessefællesskab og stemmemagt, som styrer,« siger Daniel Naurin,

På den baggrund er det vigtigt at se, hvem som samarbejder med hvem. Hvis lande, som opgiver hinanden som foretrukne partnere, forbindes med hinanden, viser det sig, at EU bag de lukkede døre består af flere forskellige netværk. Lidt forsimplet forhandler landene i nord med hinanden, ligesom landene i syd, mens østlandene danner en tredje netværksgruppe. De tre store medlemsstater Storbritannien, Tyskland og Frankrig binder de tre grupper sammen.

Som i Melodi Grand Prix

Hvad er forklaringen på de mønstre?

»Det er de fælles interesser, som er afgørende. Landene samarbejder med dem, som de grundlæggende er mest enige med, fra sag til sag. Så har det ingen betydning, at man i andre sammenhænge, som ved brug af euroen, skiller sig ud,« siger Daniel Naurin.

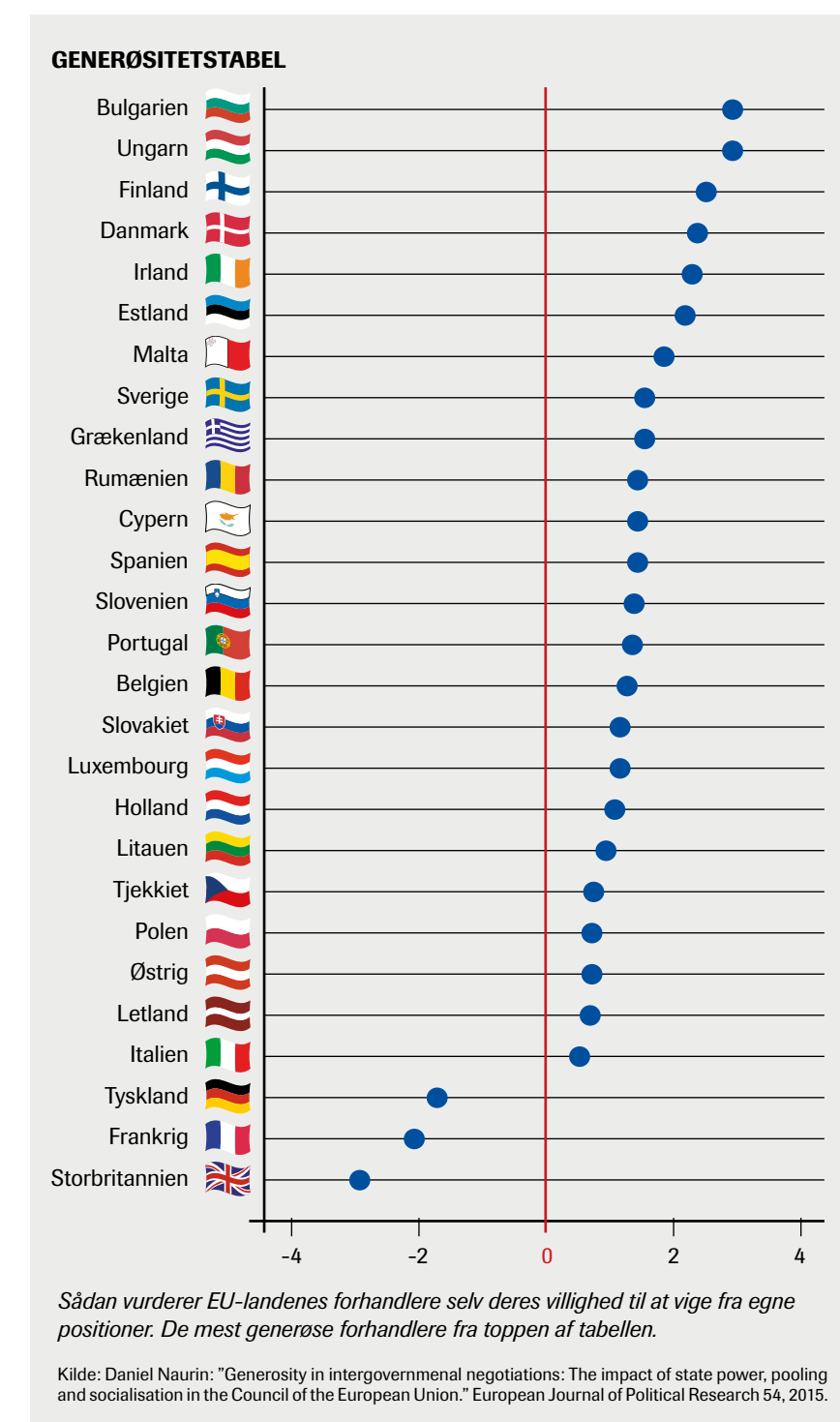
»Selvfølgelig er der også de kulturelle forklaringer. Det er altid nemmere at samarbejde med dem, som ligner én selv mest. Det er lidt det samme mønster, man kan se i afstemningen til Melodi Grand Prix, og når folk mingler i Bruxelles. Så står skandinaverne for sig og sydeuropæerne for sig.«

Men den kulturelle forklaring holder ikke, når det kommer til en populær tese blandt andre forskere; at der i EU's indre kredse skulle udvikles en særlig klubkultur, hvor man snakker sammen og udvikler en forståelse for det "europæiske perspektiv", mener Daniel Naurin.

EU-samarbejdet skal mere forstås som et resultat af kompromisser baseret på interesser og stemmemagt end som følge af en særlig Bruxelles-konsensus blandt diplomater.

»De tre store – Tyskland, Frankrig og Storbritannien – er blevet mindre generøse i takt med, at deres stemmemagt er øget i Ministerrådet, senest ved Lissabon-traktaten.

De tre står stejle på deres egne interesser, når brugen af flertalsafgørelser forøges. Det er helt rationelt; aktører, som har mindre at vinde på at være generøse i

forhandlinger, er også mindre generøse,« siger Daniel Naurin på baggrund af interviews med 231 EU-forhandlere om deres stemmestrategier.

Misvisende fællesskabsværdier

Omvendt viser hans forskning, at lande med lille reel indflydelse er mest "generøse", når det gælder om at give afkald på deres egne interesser.

Storbritannien, Frankrig og Tyskland er decideret stivnakke, mens generøsitetstallet toppes af Bulgarien, Ungarn, og Finland med Danmark som nummer fire. Selv om Daniel Naurin konstaterer, at de

tre store lande tydeligvis handler i egen interesse, indebærer det ikke, at de altid får deres vilje:

»Det gør de ikke, fordi de ikke altid er enige eller har de samme interesser. Den gamle fortælling, at det oftest ender med, hvad Tyskland og Frankrig kan blive enige om, og som Storbritannien ikke modsætter sig.«

»EU er stadig en mellemstatslig konstruktion på trods af overnationale træk. De ofte omtalte fællesskabsværdier kan give et misvisende billede af, hvordan EU-samarbejdet fungerer,« siger han. ♦

Kan EU overkomme den demokratiske krise?

EU's demokratiske krise er dyb. Flere bevægelser byder på løsninger, der strækker sig fra mere magt til nationalstaterne og til en gennemgående reform af samarbejdet.

AF JESPER VESTERMARK KØBER

ANALYSE. Folkets styre har trange kår i Europa. Mange europæiske borgere opfatter EU som et bureaukratisk foretagende, der undertrykker nationalstaternes selvstændighed. Andre kritikere mener, at EU's sparepolitik og finanspolitiske krav til medlemslandene dikterer en økonomisk politik, der forhindrer borgernes mulighed for at påvirke den velfærds- og arbejdsmarkedspolitik, de selv skal leve med.

Denne kritik står stærkest i Sydeuropa, men vi kan også se tendensen i Danmark og flere andre lande. Herhjemme har vi haft en række debatter om social dumping og såkaldt velfærdsturisme. Der lurer i det hele taget en utilfredshed med, at EU bestemmer over velfærdsrettigheder og med linjen i den fælles europæiske flygtningepolitik.

De demokratiske problemer handler om afstand og adgang til magten. Borgerne bør kunne få indflydelse på forskellige niveauer i det lokale, nationale og europæiske demokrati. I en union med 28 medlemslande og 500 millioner indbyggere kan det være vanskeligt at indrette effektive institutioner, uden at graden af medindflydelse forbliver på et minimum. Så hvordan og med hvilke midler formår de europæiske borgere at få magt over de væsentligste spørgsmål i vores tid?

Krisen var sandhedens øjeblik

Europæiske samfundsdebattører har længe gjort borgeres medbestemmelse til et væsentligt tema for EU's udvikling. I 1970'erne startede en diskussion om det demokratiske underskud. Begrebet refererede til fællesmarkedet og sidenhen Unionens utilgængelige og uigennemskuelige processer, der i sammenligning med nationalstaternes demokrati fremstod fjerne og udemokratiske.

Da byggestenen til EF blev lagt, var fællesskabet da heller ikke tænkt som et demokrati. Demokratisering og diskussionen herom kom først til senere, da integrationen af det europæiske samarbejde for alvor tog fart. I 1979 kunne europæiske borgere første gang stemme deres repræsentanter ind i EF-Parlamentet, og hver traktatudvidelse har siden udvidet parlamentets magtbeføjelser.

Lissabon-traktaten fra 2009 præsenterer det demokratiske EU i termer, som vi kender fra nationalstaterne. EU består af det folkevalgte førstekammer (parlamentet), men også med elementer af direkte demokrati, deltagerdemokrati, krav om gennemsigtighed og værn om borgernes grundlæggende rettigheder.

Men selv stålsatte EU-tilhængere tvivler på, at det europæiske demokrati fungerer således i dag. Den franske sociolog Antoine Vauchez argumenterer i bogen *Democratizing Europe* fra 2015 for, at eurokrisen var sandhedens øjeblik, hvor

intentionerne fra Lissabon-traktaten viste sig at være mangelfulde i praksis. På trods af traktatens ordlyd gjorde eurokrisen og den efterfølgende udvikling det tydeligt, at det ikke er EU's demokratiske institutioner, der har førertrøjen på.

Også nationalstaternes krise

EU-Parlamentet spiller ikke den store rolle i håndteringen af de økonomiske problemer, som mange europæiske landes gældskrise skabte. På foranledning af især Tyskland sætter de ikke-folkevalgte aktører – Den Europæiske Centralbank, IMF og EU-Kommissionen – i dag de politiske rammer for de gældsplagede lande.

På få år har EU's institutioner opnået langt større indflydelse på landenes økonomi, uden at der er fulgt mere demokrati med disse grundlæggende forandringer af magtstrukturen. Denne tiltagende integration af landenes økonomier har i grove træk lammet de sydeuropæiske regeringer. Staternes afhængighed af EU og den økonomiske politik har siden krisen skabt grobund for en lang række protestgrupper og partier.

EU's demokratiske krise er derfor også en krise for medlemslandenes etablerede partistrukturer. Overalt i Europa oplever almindelige mennesker de hjemlige politikere såvel som EU-systemet som fjerne magthavere afkoblet fra virkeligheden. Folk mister tilliden til de nationale politikere, og konsekvensen

har overordnet set været, at yderfløjene vinder frem.

Cameron og DIEM 25

I løbet af de seneste måneder har forskellige politikere, intellektuelle og andre frustrerede borgere forsøgt at kaste nye redningskranser ud til det europæiske demokrati. Den britiske premierminister David Cameron arbejder for forandringer, der skal give de enkelte medlemslande større indflydelse og mulighed for at fravige fælles EU-bestemmelser. Cameron ønsker at fremme det nærhedsprincip, som Lissabon-traktaten nævner, men som EU, ifølge premierministeren, forsømmer at efterleve.

Hvor den konservative premierministers løsning handler om at rulle magt tilbage til nationalstaterne, fokuserer den nystartede gruppe DIEM25 på at redde Unionen ved at styrke EU's demokrati. NOTAT skrev i april om gruppen, der har den tidligere græske finansminister Yanis Varoufakis i spidsen.

Bevægelsen har som erklæret mål at samle europæiske borgere om det fælles projekt at demokratisere Europa. Bevægelsens krav fokuserer ikke kun på demokrati, men også på løsningen af den økonomiske krise og den politiske hensigt om at ændre de økonomiske krav til sydeuropæiske lande. DIEM25 er derfor både en social bevægelse, der arbejder på at samle de seneste års sydeuropæiske protestbevægelser, og en politisk platform,

der ønsker at demokratisere Europa på tværs af lande og på tværs af det politiske spektrum.

DIEM25 fremlagde i februar deres program. Her præsenterer bevægelsen krav til de næste ti års europæisk politik. Åbenhed og gennemsigtighed er en væsentlig nøgle for DIEM25. I første omgang ønsker stifterne forandring gennem fuld åbenhed omkring alle væsentlige møder i Kommissionen og centralbanken. Foruden demokratisering af centralbanken er EU-Parlamentet den centrale institution, bevægelsen vil demokratisere. DIEM25 foreslår derfor et styrket parlament med reelle demokratiske kompetencer. Det skal være de folkevalgte, der træffer de afgørende beslutninger og kan holdes til ansvar for dem.

Kan EU genskabe tilliden?

DIEM25 og Cameron foreslår to forskellige løsninger på problemer for det europæiske demokrati. På den ene side fokuserer Cameron på nationalstaterne, men giver ikke svar på, hvordan staterne vil løse grænseoverskridende problemer som flygtningeproblematikken eller virksomheders skatteunddragelse.

På den anden side overvurderer DIEM25 EU-Parlamentets legitimitet. For hvis et af EU's grundlæggende problemer er distance mellem borgere og beslutningstagere, er det så realistisk, at europæiske borgere vil have tillid til et

europæisk parlament, der skal forene 500 millioner mennesker, selvom det har reel beslutningskraft og kontrol over Kommissionen?

Fremstillingen af EU som et nyt nationalstatsdemokrati overser, at de nationale demokrater allerede består af andre former for demokrati end det repræsentative. I dag oplever de fleste af Europas stater problemer med det repræsentative demokrati, der for mange mennesker ikke slår til. De oplever ikke, at politikerne repræsenterer dem og deres interesser.

De europæiske borgere engagerer sig derfor i langt højere grad i bevægelser og organisationer end i politiske partier for at opnå medbestemmelse og udtrykke skepsis over for det eksisterende demokratis handlekraft.

Opbakning til et politisk system skal derfor skabes på flere måder end ved at styrke parlamentets magt. Der vil i fremtiden være brug for at kontrollere mange flere områder end de politiske magthaveres. Spørgsmålet er derfor, om de europæiske borgere bør udtænke nye metoder for deltagelse i nationalstaterne, der samtidig åbner for et stærkere forum til løsning af internationale problemstillinger.

For at knytte nære bånd mellem magten og EU's borgere mangler der initiativer, som skaber reelle muligheder for indflydelse. Det kunne være nye fora til at overvåge magten eller etableringen af rådgivende råd af borgere fra flere forskellige lande. ♦

Rygterne om Schengens død er stærkt overdrevne

Den frie bevægelighed i Europa er indskrænket, men langt fra ødelagt. Til gengæld står Danmark og Østrig i en særlig situation, vurderer eksperter.

AF LISE MØLLER SCHILDER

GRÆNSER. Det er både dyrt og besværligt at indføre effektiv grænsekontrol i de enkelte EU-lande. Det har flere undersøgelser efterhånden slået fast. En af dem står den tyske tænketank Bertelsmann Stiftung bag. Den har regnet ud, at et totalt sammenbrud af Schengen vil koste EU 3,1 billioner kroner over de næste 10 år.

Schengen-samarbejdet er dog meget langt fra at være brudt sammen, selvom der er indført grænsekontrol ved nogle af de interne grænser. Det vurderer Gerd Battrup, der er Lektor ved Center for Grænsestudier ved Syddansk Universitet.

»I øjeblikket er 10-15 procent af Schengengrænserne lukkede. Det ser voldsomt ud, hvis man ser på opsætningen af pigtråd ved de ungarske grænser eller på grænselukninger i forbindelse med terrorisme. Men det korte og det lange er, at langt de fleste grænser er åbne,« forklarer Gerd Battrup.

Heller ikke hendes kollega, den hollandske jura- og sociologiprofessor Kees Groenendijk, er bange for, at Schengen er ved at bryde sammen. Det forklarede han under en høring i Folketingets Europaudvalg i maj måned.

»Jeg var mere bekymret for Schengen-samarbejdets fremtid i 1995, da konflikten mellem Holland og Frankrig var på sit højeste«. Han henviser til en periode, hvor Frankrigs tidligere præsident Jacques Chirac udskød planerne om at igangsætte Schengen-samarbejdet på grund af Hollands lempelige politik over for cannabis.

De opstartsvanskeligheder fik landene dog afklaret og Schengen-samarbejdet endte med at blive indført samme år blandt syv lande i EU. I dag omfatter grænsesamarbejdet 22 EU-lande samt fire lande, som ikke er en del af EU.

Dansk og Østrigsk isolation

På europæisk plan er grænsekontrollen derfor relativt begrænset. Men ser man på de enkelte landes situation, er der især to Schengen-lande, hvor grænsekontrollen er steget markant. Det gælder Danmark og Østrig.

I Danmarks tilfælde har nordmænde-

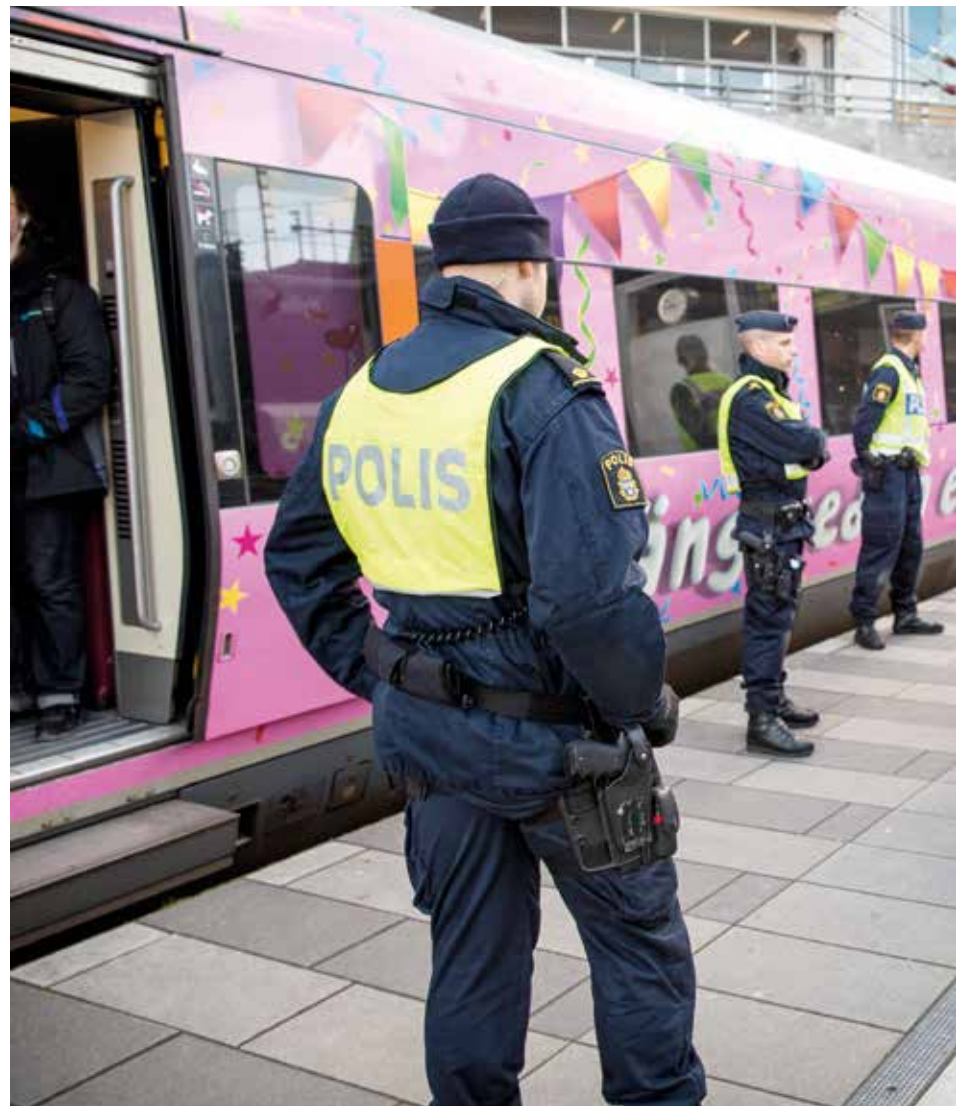
ne og svenskerne indført grænsekontrol ved de danske grænser, mens Danmark selv har indført kontrol ved de tyske grænser. Østrig har indført grænsekontrol ved grænserne til Slovenien og Ungarn, mens Tyskland har indført kontrol på den tysk-østrigske grænse.

De nye grænsekontroller skyldes de mange flygtninge og migranter, der har valgt at rejse fra Grækenland mod Østrig og videre ind i Tyskland, hvorfra nogle tager videre til Skandinavien for at søge asyl. Kontrolposterne ved grænserne har indtil videre fået lov til at fortsætte midlertidigt inden for Schengen-samarbejdet. Spørgsmålet er dog, hvor længe denne form for "Schengen light" vil fortsætte.

»Jeg tror stadig, at vi er medlem af

Schengen om fem år, men det kan godt være med en mere fleksibel struktur, hvor man kan opsætte filtre ved de grænser, som der er ekstra pres på,« siger Gerd Battrup.

Hun betegner Danmark og Østrig som to korridorer, der er blevet midlertidigt lukket af, og som sagtens kan forblive lukkede i lang tid. Det kan dog blive en dyr affære, hvis grænsebevogtningen fortsætter. Ifølge tænketanken Bertelsmann Stiftung kan det koste Danmark 160 milliarder kroner, hvis grænsekontrollen fortsætter de næste 10 år. Det skyldes særligt den ventetid, som lastbiler kommer til at opleve ved grænserne, som betyder, at det bliver dyrere og mere besværligt at handle med danske virksomheder.

Ny Dublin-forordning nødvendig

Oprindeligt blev Schengen-samarbejdet og den frie bevægelighed for borgerne i EU indført udelukkende for at styrke økonomien. Migration og flygtningepolitikken var i 1995 ikke en debat, der fyldte meget.

Det har ændret sig. Krigene i blandt andet Libyen, Syrien, Irak og Afghanistan har skabt millioner af flygtninge, som har måttet forlade deres hjem. Samtidig har konflikter og fattigdom i en række afrikanske lande fået mange til at søge mod EU, som de mere eller mindre har kunnet rejse frit indenfor, så snart de har krydset den ydre grænse.

EU har indtil videre ikke været i stand til at håndtere den nye situation, så de flygtninge, der reelt har haft behov for beskyttelse, også har fået det. Dublin-forordningen, der dikterer, at flygtninge skal søge asyl i det første EU-land, de ankommer til, er mere eller mindre brudt sammen. Det skyldes, at det er Italien og Grækenland, der er første ankomststed for langt de fleste asylansøgere. De to lande har hverken kapacitet eller vilje til at registrere alle asylansøgere, da de opfatter systemet som uretfærdigt. Derfor har

mange asylansøgere kunnet rejse videre til andre lande i Nordeuropa, hvilket i sidste ende har resulteret i indførslen af en indre grænsekontrol. På den måde hæn-ger Schengen-samarbejdet og Dublin-forordningen uløseligt sammen.

Kommissionen præsenterede derfor et forslag til en ny Dublin-forordning den 4. maj i år. Forslaget indeholder en fordelingsmekanisme, så det ikke længere er landene i Sydeuropa, der er forpligtet til at behandle alle asylansøgninger. I den forbindelse er det blevet foreslået, at de lande, som ikke vil modtage asylansøgere, får en bøde på 250.000 euro, hver gang de nægter at modtage en person.

Ser man på problemstillingen fra et dansk perspektiv, er det vigtigt at få afklaret spørgsmålet om, hvorvidt Danmark vil blive tvunget til at deltage i en ny Dublin-forordning eller på grund af retsforbeholdet kan fortsætte med at følge reglerne efter den nuværende Dublinforordning.

Det sidste mener den hollandske professor Kees Groenendijk dog ikke er muligt.

»Det er svært at se, hvordan de andre medlemslande skulle kunne acceptere,

at Danmark tilbagesender asylansøgere på baggrund af de gamle kriterier til et andet medlemsland, som er underlagt en fordelingsmekanisme, Danmark ikke er underlagt,« sagde han til høringen.

»Hvis det system, som Kommissionen foreslår, kommer på plads, så tror jeg, at det er umuligt. Det er i hvert fald højst usandsynligt, at de andre medlemslande ville acceptere det,« fortsatte han og tilsluttede sig derved den vurdering, som ph.d. ved Københavns Universitet, Roberta Mungianu, havde præsenteret tidligere ved høringen.

Frontex skifter navn

Et andet vigtigt aspekt, der er afgørende for Schengensamarbejdet, er kontrollen ved de ydre grænser. Den står også til at blive ændret det kommende år, når EU's grænseagentur Frontex bliver reformeret. Indtil i dag har Frontex organiseret de forskellige EU-landes grænsevagter, der er blevet sendt ud til de grænser, som flest asylansøgere har forsøgt at krydse. Den indsats har EU-landene dog vurderet utilstrækkelig, forklarer lektor Gerd Batstrup.

»Der er ved at ske en udbygning af Frontex-samarbejdet. Frontex bliver formentlig omdøbt til at hedde Den europæiske grænsevagt, og den udrykningsstyrke, man hidtil har haft løst tilknyttet, bliver en fast styrke på op til tusind mand indtil 2020. Og så bliver koordinationen strammet gevaldigt,« forklarer hun.

Hvad det betyder i praksis for asylansøgere og migranter er svært at sige med sikkerhed, da massiv patruljering i forvejen har presset dem til at krydse EU's grænser ad søvejen. En ting er dog sikker. Med det nye forslag til en reformation af Frontex kommer EU til at spille en større rolle i de enkelte lande. Det gælder også, selvom EU-landene stadig formelt bevarer suveræniteten over deres egne territorier.

»I det oprindelige forslag, var der tale om, at EU's grænsevagter fik adgang til at gå ind og overtage styringen af de ydre grænser fra medlemslandene. Men den del er røget ud undervejs i forhandlingsforløbet til fordel for en bestemmelse om, at man vil kunne opsætte grænsekontrol mod et medlemsland. Så de andre EU-lande kan sige: Hvis I ikke gør, som vi siger, så vil vi indføre grænsekontrol mod jer over det hele,« siger Gerd Batstrup. ♦

Paskontrol i Malmö, Sverige. En række lande har indført midlertidig grænsekontrol inden for Schengen-området. Heriblandt Sverige, Danmark, Tyskland, Ungarn og Østrig.

FOTO: NEWS ORESUND.

"Vi er blevet enige om sikkerhedsseleer og billygter"

TTIP-forhandlingerne mellem EU og USA går trægt. Tilhængere og erhvervsliv sætter deres lid til at reguleringsråd og rammeaftaler skal rydde vejen for frihandel, hvis en ambitiøs aftale ikke kommer i hus i første omgang.

AF TINE TOFT JØRGENSEN

FRIHANDEL. "Hvis vi overkommer barriererne, kan handlen stige mellem 70 og 350 procent," lyder det på EU-Kommissionens hjemmeside om biler i TTIP-aftalen. "De tekniske barrierer udgør det samme som en told på 26 procent på begge sider af Atlanten," lyder det i en rapport om bilerne fra EU-Parlamentet, der konkluderer, at automobilerne er et særligt godt sted at sætte ind for at harmonisere. Ikke kun fordi EU er verdens anden største bilproducent med to millioner ansatte direkte i industrien, men fordi sikkerhedsstandarderne er "relativt ens" i EU og USA. Og så fordi de største bilproducenter begge steder støtter stærkt op om samarbejdet.

Men efter 13. forhandlingsrunde er man tilsyneladende ikke kommet særlig langt med den regelharmonisering, der er kerneidéen i aftalen. Det TTIP-kritiske medie Correctiv fik tidligere på året fingrene i en intern rapport, der viser, at forhandlingerne om netop bilindustrien har "fejlet i forhold til at skabe substantielle fremskridt".

Som modsvaret på problemerne har den svenske handelskommissær, Cecilia Malmström, løftet lidt af sløret for udviklingen. »Vi er blevet enige om sikkerhedsseleer og billygter,« lød det ifølge The Guardian efter de seneste forhandlinger i New York. Altså langt mindre, end der er lagt op til på Kommissionens egen hjemmeside.

Virksomhederne er blevet stillet i udsigt, at deres produkter slipper for en masse forskellige sikkerhedstests, men at kvaliteten af de færdige biler og deres standarder for sikkerhed vil blive anerkendt på begge sider af Atlanten uden fordyrende bureaukrati.

Erhvervslivet bakker op

Hos Dansk Industri bakker man stadig op om aftalen. En af grundene er, at den lægger op til at nedsætte særlige reguleringsråd, hvor EU og USA i fællesskab med erhvervslivet kan blive enige om hvilke regler, der skal gælde i fremtiden.

»Det kan godt være, man ikke bliver enige her og nu. Men så kan man måske blive enige om at slå en streg i sandet og så fremadrettet aftale, at når vi nu udvikler

Handelskommissær
Cecilia Malmström
står i spidsen for EU
i forhandlingerne om TTIP.

standarder for biler, så gør vi det i fællesskab. Så ville man ikke kunne høste gevinsten her og nu, men ad åre,« lyder det fra seniorchefkonsulent, Peter Bay Kirkegaard.

Det argument bliver gentaget af Jeppe Kofod (S).

»Man må bare sande, at med så omfattende en aftale, vil der være en masse, man ikke løser i selve aftalen i første omgang. Men så bliver man enige om en proces for, hvordan man løser det fremover, som for eksempel reguleringsråd, hvor man undgår at lave unødigt dobbeltregulering i fremtiden.«

Demokratisk problem

Fremtidige fællesråd om standarder er en af de ting, der for politikere som Margrete Auken (SF) får alarmklokkerne til at ringe. Hun mener nemlig hverken, at det nuværende udspil til reguleringsråd er demokratisk eller på nogen måde vil sikre miljøet.

»Rigtig meget af TTIP handler om regulering, hvor den store, gammeldags industri på begge sider kæmper for regulering. Det kunne være udmærket at få styr på de rene teknikaliteter, men det behøver vi ikke den store frihandelsaftale til. Det, vi slås om, er standarder, og om hvordan vi sikrer demokratisk kontrol med udviklingen af disse,« siger SF'eren.

Peter Bay Kirkegaard fra DI afviser dog, at der er tale om andet, end det vi kender fra ganske almindelige høringer omkring lovforslag herhjemme.

»Det handler ikke om, at industrien så skal sidde og sikre, at sikkerhedsseleer skal være mindre sikre. De skal bare være sikre på den samme måde,« siger senioranalytikeren.

Uenigheder parkeret

Det er et åbent spørgsmål, om samme argument kan overføres til andre og mere vanskelige områder af aftalen. Der er meget store forskelle på kemikalielovgivning, bankregulering, fødevarerproduktion og reguleringen af arbejdstagernes rettigheder i EU og USA. I forhandlingerne er det også tydeligt, at der er stor uenighed omkring, hvornår noget er en god standard. Det vil sige, hvornår en vare er "sikker nok" til at komme på markedet.

Uenighederne om varestandarder og fælles regler ser ud til at blive parkeret i reguleringsråd i stedet for at blive ordnet som en del af TTIP. Det er altså ikke sikkert, at TTIP vil få den helt store indflydelse på de nuværende regler, men derimod en kæmpe indflydelse på, hvem der bestemmer fremtidens lovgivning. Af samme årsag mener mange kritikere, at reguleringsrådene enten må droppes eller gøres mere åbne, end der i dag er lagt op til. Der er i det nuværende udspil ikke tvivl om, at virksomheder og erhvervsliv vil sidde med ved det transatlantiske forhandlingsbord fremover, mens kritiske miljø-, klima- og forbrugerorganisationer formentlig ikke får en fast plads. ♦

Det citerede afsnit om serviceydelser står på side 144 i rapporten, som har sin egen Facebook-side ("TSIA TTIP Community"), hvorfra den kan downloades i sin helhed.

Offentlige serviceydelser fredes ikke i TTIP

Ny rapport modsiger Kommissionens forsikringer om, at offentlige serviceydelser ikke vil blive påvirket af en frihandelsaftale med USA.

AF STAFFAN DAHLLÖF

FORHANDLING. Rapporten på 394 sider er lavet af den hollandske konsulentvirksomhed Ecorys som en opgave for Kommissionen og gennemgår mulige konsekvenser af en handels- og investeringsaftale mellem EU og USA (TTIP). Det kontroversielle spørgsmål om, hvorvidt TTIP får betydning for privatisering af offentlige ydelser, får følgende ord med på vejen:

"Den store usikkerhed om en endelig aftale gør det vanskeligt at forudsige de endelige konsekvenser af TTIP for det offentlige sundhedsvæsen."

Det er ellers en påstand, som Kommissionen har afvist gentagne gange.

"Kommissionens tilgang har været at beskytte offentlig service i vores handelsaftaler gennem 20 år, og TTIP vil ikke blive en undtagelse", skriver handelskommissær Malmströms talsmand Daniel Rosario til NOTAT.

Alligevel skriver Ecorys i rapporten, at med det oplæg, som forhandlingerne hidtil har haft, er der en reel mulighed for, at private virksomheder kan stævne stater, som fortryder gennemførte privatiseringer. Det forholder, der kan få en afkølede effekt på politiske beslutninger, hvis stater kan blive sagsøgt efterfølgende.

Kun et forslag

Et nyt forslag til investeringsbeskyttelse kaldet Investment Court System, (ICS) vil muligvis kunne mindske den risiko. Hvis det system bliver gennemført, vil der ifølge rapporten ikke ske "nogen større påvirkning" af det offentlige sundhedsvæsen.

Der er bare den hage ved Ecorys forudsigelse, at ICS foreløbigt kun er et udspil fra EU's side og ikke noget, som USA har accepteret. USA foretrækker den voldgiftsret, ISDS (Investor-State

Dispute Settlement), som EU er gået væk fra efter hård kritik. Forskellen er blandt andet, at ICS skal være en permanent domstol, hvor dommerne udnævnes af henholdsvis EU og USA og ikke som i ISDS består af eksperter, som indsættes af parterne i en konkret sag. ICS skal have to afdelinger, så afgørelser kan ankes, og systemet skal være mere åbent.

Facit i Canada-aftale

Diskussionen om TTIP og privatisering af offentlige ydelser kompliceres af, at EU, USA plus 22 andre lande også forhandler om tjenesteydelser i et andet forum kaldet TiSA (Trade in Services Agreement).

TiSA-forhandlingerne har blandt andet som mål at fremme liberalisering af offentlige ydelser.

»Men hvad der sker i TiSA bliver kun indirekte kommenteret i TTIP. Vi har ikke kunnet få svar på, hvordan de forskellige aftaler hænger sammen,« siger Penny Clarke, vicegeneralsekretær hos EPSU (European Public Service Union, de offentligt ansattes fælles organisation), som er en udtalt modstander af privatiseringer.

EPSU peger på den færdige aftale mellem EU og Canada, CETA (Comprehensive Economic and Trade Agreement), som en slags facit.

»CETA indeholder jo de klausuler, som går ud på, at offentlig service skal åbnes op for privat konkurrence,« siger Penny Clarke.

Frysning og skraldenøgle

Klausulerne, som Penny Clarke peger på, kaldes på forhandlersprog for "standstill"

Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA

narrowly defined and eligibility of a case is subject to very clear and strict criteria first. ISDS is withdrawn in favour of ICS – with clearly a different process, including the right to appeal.²³⁸ Article 3 of Regulation 1219/2012, establishes transitional arrangements for bilateral investment agreements between Member States and third countries. This Regulation stipulates that bilateral investment agreements between EU Member States (read: employing the 'old' IP and ISDS provisions) and the US can be maintained in force only until they are replaced by an agreement at the EU level (read: until TTIP comes into force).

OBS! The many uncertainties regarding the final agreement make it still difficult to predict the final outcome of TTIP for public health services. However, if CETA were to be the benchmark for TTIP on how to treat and protect public services, no major impact on EU Member States' health care systems is to be expected – which is in concordance with the EU treaties on subsidiarity. This means that civil society's concerns regarding the definition of public services in the context of TTIP are unnecessary.

Concluding remarks

All countries in the EU have some form of state-supported healthcare system, and the current trend of liberalisation does not seem to be changing this. Furthermore, TTIP may not increase competition for (non/semi-) public health services, for the simple fact that TTIP will not include any additional obligations as compared to the EU's GATS commitments and as such will not require EU governments to change their laws. Besides, it remains up to the sovereignty of EU Member States whether or not to allow other healthcare providers to enter their market. TTIP would only open the door to more competition if the EU Member State authorities allow it to, but this might happen autonomously respectively of trade agreements pursued by the EU.

To conclude, it seems that EU's trade agreements provide guarantees for the protection of public services. TTIP is not expected to deviate substantially from previous trade agreements.

First, TTIP will not include any additional obligations as compared to the EU's GATS commitments:

- Second, healthcare systems vary considerably across the EU, but despite this, there is no evidence that any of the EU's Member States would require more protection as it is afforded by the current EU's approach to health services in trade agreements;
- Third, it is important to take into consideration that harmonization of healthcare systems in the EU is not anticipated and the principle of subsidiarity is firmly protected by the EU treaty;

OBS! Finally it is important to recognise that, if not properly excluded from the Investor Protection articles, a form of Resolution of Investment Disputes could be the cause for 'regulatory chill' among governments. The risk of regulatory chill is mitigated by the new proposal on Investment protection/ ICS. If public health services are carved out from Investor Protection – i.e. investors cannot claim any compensation for public authorities' decisions to carry out changes in public healthcare systems – then the risk for 'regulatory chill' would be further reduced, if not completely removed.

(frysning) og "ratchet" (skraldenøgle). En skraldenøgle virker kun den ene vej ved at løsne, men ikke stramme en møtrik eller bolt. Formålet er at fastholde privatiseringer af for eksempel ældreomsorg. De skal ikke kunne fortrydes, for eksempel ved at kommuner tager udliciterede opgaver tilbage. Så vil virksomheder kunne rejse erstatningskrav for tabte investeringer.

NOTAT har spurgt EU's handelskommissær Cecilia Malmström, hvorvidt det på den baggrund ikke er et åbent spørgsmål, hvordan TTIP kan komme til at påvirke offentlige serviceydelser.

Offentlige ydelser undtaget

Kommissær Malmström svarer gennem sin talsmand Daniel Rosario:

»Der kan ikke blive tale om, at de to klausuler kommer til at gælde for offentlige ydelser, for det har EU besluttet at holde uden for alle handelsaftaler,« svarer han.

Når NOTAT påpeger, at rapporten fra Ecorys på det punkt direkte modsiger den påstand, svarer Daniel Rosaria:

»På det her punkt er rapporten stadig et udkast, som stilles til offentlighedens rådighed for konsultation, og dens vurdering skal tages med et gran salt. Når det kommer til offentlige sundhedsydelser, tyder rapporten ikke desto mindre på, at den tilgang, vi har haft i de sidste 20 år, fungerer.« ♦

Er EU en del af løsningen eller en del af problemet? Det er spørgsmålet, der vil afgøre unionens fremtid og i sidste ende kan lukke og slukke for projektet, vurderer professor, Mikkel Vedby Rasmussen.

EU's si

AF PETER RIDDERSBORG

KOLLAPS. Hvordan skal flygtningene fordeles, hvem har ansvaret for den økonomiske situation i eurozonen, og hvor meget skal EU bestemme over medlemmernes nationale politik? EU's mange kriser er tæt forbundne og medvirker alle til, at landene bevæger sig væk fra hinanden. Troen på Unionens fremtid er begyndt at vakle, og i den kommende tid kan dette føre til EU's næste og i yderste konsekvens sidste krise, hvor landene begynder at forlade Unionen, og samarbejdet i sidste ende kolliderer.

Spørgsmålet er, om det overhovedet er realistisk. Er EU's forestående sammenbrud ikke blot brændstof for dommedagsprofeter og drama queens (M/K)? Ikke nødvendigvis, hvis man spørger Mikkel Vedby Rasmussen, der er professor ved Statskundskab på Københavns Universitet.

»Jeg tror faktisk, at det er muligt. Og jeg mener, at vi skal tage den mulighed alvorligt,« siger han til NOTAT.

Den gamle opskrift

Der er mange faktorer i spil, som på kryds og tværs kan afgøre fremtiden for EU-projektet, mener han. Den største fare er dog netop måden, hvorpå EU griber situationen an. Kommissionen spiller højt spil med formand Juncker i spidsen for en hård retorik i bestræbelsen på at løse EU's krise. I november beskrev han Schengen som "delvist i koma" og sagde, at euroen – og med den EU – ville bryde sammen, hvis den frie bevægelighed ikke blev genetableret inden årsskiftet. Det er en velkendt EU-opskrift, hvor man truer med ragnarok og derefter håber, at der kommer øget integration ud af det, forklarer Mikkel Vedby. En fremgangsmåde, der historisk har været virkningsfuld, men som nu kan vise sig at komme til kort.

»Junckers argumentation kan blive ekstremt farlig, fordi han retorisk skubber folk ud til afgrunden og går ud fra, at de kigger ned og går et skridt tilbage. Men hvad nu hvis de i stedet går et skridt frem? Det er den fare Tyskland og Kommissionen befinder sig i,« siger han.

En ny dagsorden

I marts-udgaven af RÆSON bidrog Mikkel Vedby med en analyse af EU's kommende sammenbrud med titlen "Europa efter EU". I tre fremtidsscenerier er det gennemgående tema netop, at Kommissionen og Tyskland spiller højt spil og i sidste ende må give op.

dsteste krise?

De tre scenarier spiller henholdsvis på, at flygtningesituationen kører af sporet, euroen bryder sammen, og at briterne forlader EU – med en række andre lande i hælene. Spørgsmålet for Mikkel Vedby er ikke, om Unionen vil komme yderligere under pres i den kommende tid, men om man vil være i stand til at modstå det. Fremtiden afhænger af, om EU kan løse kriserne ved at sætte en ny dagsorden, eller om det bliver en ny dagsorden, der river Unionen fra hinanden. Med andre ord: Er EU en del af løsningen eller en del af problemet?

Hadeobjekt på begge fløje

Der er mange forklaringer på EU's krise. For EU-kritikere er den en logisk konsekvens af overdreven integration, mens man i EU-apparatet fortsat mener, at årsagen er for lidt integration. EU-projektets inderste natur deler ligeledes vandene mellem forskellige politiske opfattelser.

Venstrefløjen opfatter EU som et neoliberalistisk projekt, der presser medlemslandene til at føre højreorienteret økonomisk politik. På både den økonomiske og nationalistiske højrefløj er anklagen snarere, at EU minder om et nyt Sovjetunionen. I den ophedede Brexit-debat i Storbritannien sammenlignede den tidligere London-borgmester, Boris Johnson, ligefrem EU med Nazi-Tyskland.

Spørgsmålet er derfor også, hvordan historikerne i fremtiden vil se tilbage på EU, hvis det en dag ophører med at eksistere. Her mener Mikkel Vedby Rasmussen, at eftermælet nok bliver, at EU som organisation blandt andet sikrede en ordentlig afslutning på den kolde krig og genforening af Tyskland.

EU vil fortsat spøge

Hvis EU kollapse, vil det føre til en årelang afvikling af EU-retten i de tidligere medlemsstater. De europæiske lande er præget af vidt forskellige forfatningstraditioner. Mange af dem bundet op på historiske opgør med totalitære regimer på det europæiske kontinent. Lovgivning på nationalt og EU-plan er tæt flettet sammen, særligt i de gamle medlemsstater. Det kan vise sig at blive en stor udfordring, når forpligtelserne over for EU-lovgivningen falder bort.

»Der er ingen justitsminister i noget medlemsland, der ville kunne sætte sig ned på en eftermiddag og lave alle lovene om. I lang tid vil der være EU-ret uden at være EU. Visse dele af EU-lovgivningen vil relativt hurtigt blive erstattet af noget andet i de forskel-

lige parlamenter, men kernen vil stadigvæk eksistere,« siger Mikkel Vedby.

Jurist, Anders Mihle, med speciale i de juridiske følger af Brexit, er enig.

»De lande, som har været med i rigtig mange år, vil få svært ved at finde ud af, hvad der er deres egne regler. Hvad er egentlig EU-ret i dag? Hvis man bare kigger på den danske lovgivning, er det nærmest lettere at sige, hvad der ikke er berørt af EU, fordi det er så få ting«. En ny medlemsstat som Kroatien vil derimod nok have nemmere ved at vikle sig ud af EU-retten, vurderer han.

Ændret samarbejde

Hvordan EU's sammenbrud helt konkret kommer til at udspille sig juridisk set, er dog svært at forudse.

»Det eneste, vi har at forholde os til, er artikel 50, som aldrig før har været brugt. Der er ingen, der ved, hvordan det vil foregå, men jeg tror, at alle er enige om, at der vil være behov for en eller anden form for samarbejde bagefter«.

For Mikkel Vedby Rasmussen vil EU's sammenbrud da heller ikke være den direkte vej til krig og ødelæggelse, som historisk har præget det europæiske kontinent. Landene vil i stedet styrke samarbejdet i andre organisationer, mener han. Blandt andet på det sikkerhedspolitiske område, hvor han vurderer, at Nato kommer til at spille en større rolle.

»Man glemmer tit, at EU og Nato har været en del af det samme projekt. EU var aldrig blevet til noget uden Nato, og Nato var blevet til noget helt andet, hvis EU ikke havde været med på sidelinjen«. EU's sammenbrud vil også betyde, at en række lande skal genopfinde deres udenrigspolitik, påpeger han.

»Tyskerne har næppe lyst til at føre sig frem som stormagt på egen hånd, så derfor ville det jo være oplagt fra tysk side at satse på FN og gå efter en plads i sikkerhedsrådet«.

Identitetsopgør

Der kan også komme gode ting ud af Unionens opløsning, mener Mikkel Vedby, som dog understreger, at det ikke er et scenarie, han håber på. Hvis EU bryder sammen vil det genåbne diskussionen om, hvad det vil sige at være europæer, og det vil komme mange til gavn. Hidtil har en stor del af identitetsprojektet omkring EU handlet om at finde ind til en særlig europæisk kerne. Hos Bruxelles-eliten såvel som blandt intellektuelle som Jürgen Habermas har man længe håbet på at kunne skabe en fælles politisk forståelse

Spørgsmålet er ikke, om EU vil komme under yderligere pres, men om man vil være i stand til at modstå det, vurderer Mikkel Vedby Rasmussen.

ud fra nogle dybereliggende europæiske værdier. Denne tilgang har dog også ekskluderet mange grupper i samfundet, mener Vedby Rasmussen.

»Når man siger, at der er én bestemt europæisk identitet, der bygger på europæisk historie og kultur, så kan der være mange europæiske borgere, der kommer til at føle sig udenfor. Noget af det spændende ved Europa er netop, at man både kan være europæer, muslim og have pakistanske rødder på samme tid. Det har det europæiske projekt ikke været særlig godt til at samle op på«.

Dynamisk situation

Det er bestemt ikke første gang i unionens historie, at en mulig opløsning har været på tale. Denne gang er der dog så mange faktorer i spil, at der ikke levnes meget plads til fejltro fra de europæiske ledere, mener Mikkel Vedby Rasmussen. Han står da også langt fra alene med sin bekymring for EU's fremtid på kortere sigt. Tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen har ligefrem kaldt 2016 for et skæbneår for EU. Den britiske afstemning kan få stor betydning for denne skæbne, understreger Vedby Rasmussen.

»Det vil virkelig være en dynamisk situation, hvis briterne stemmer nej, og det kan sagtens være småting, der afgør den efterfølgende udvikling,« siger han og fortsætter:

»Det er jo sådan noget, jeg som politolog hader. Vi kan jo bedst lide at tale om klare og faste strukturer, men der er bare rigtig meget i politik, der foregår ved møder i de sene nattetimer. Hvor tingene bliver, som de gør, fordi nogen har forladt lokalet og er gået på toilettet på et afgørende tidspunkt«. ♦

Krisen i EU spøger blandt europæiske studerende

Hvert år rejser en kvart million studerende på udveksling gennem Erasmus-programmet. NOTAT tager pulsen på EU-Kommissionens 29-årige hjertebarn.

AF PETER RIDDESBORG, PRAG

UDVEKSLING. En million Erasmus-babyer. Så mange børn er blevet sat i verden af forældre af forskellige nationaliteter, der siden 1987 har mødt hinanden gennem EU's udvekslingsprogram. Det var i hvert fald Kommissionens bud i 2014, hvor man evaluerede Erasmus-programmet og kunne konstatere, at der i dag er over 16 millioner ægteskaber på tværs af EU-landenes grænser.

Hvert år rejser en kvart million europæere til et andet europæisk land for at studere, forbedre sprogvernerne og ikke mindst feste med andre unge studerende. Erasmus-programmet er et af Kommissionens hjertebørn, som skal styrke den

europæiske identitetsfølelse, sammenholdet i Europa og åbne op for lyst og vilje til at bo og arbejde på andre dele af kontinentet. Som NOTAT's udsendte reporter er jeg taget til Prag, hvor jeg selv var på udveksling i foråret 2011.

Det var en tid præget af finanskrisen og stigende arbejdsløshed i Europa, men her var også en grad af optimisme og tegn på fremgang på visse områder. Folk talte dengang håbefuldt om det arabiske forår, som skulle gøre op med Mellemøstens diktatorer og bringe demokrati til regionen.

Et krav til forandring, som vel at mærke så ud til at komme fra folket selv i de pågældende lande frem for gennem vestlig militærindblanding. Ikke mange havde

dog blik for konsekvenserne af de udbrudte borgerkrige, den humanitære katastrofe og den efterfølgende masseflugt mod Europa. At EU's grænser få år senere skulle trues af lukning, og lande være på vej til at melde sig ud af Unionen, lå ikke lige for. EU's mulige kollaps var aldrig et seriøst samtaleemne over eftermiddagsøllet på de tjekiske beværtninger.

Brexit vækker bekymring

I dag er det anderledes, forklarer to nuværende Erasmus-studerende, som jeg møder på det humanistiske fakultet på Karlsuniversitetet i Prag. Ikke mindst i forhold til den kommende Brexit-afstemning.

»Alle her er opmærksomme på det og en smule bekymrede,« siger 20-årige

Gule plasticpingviner på Vltava-floden i Prag. I 2011 modtog tre Erasmus-studerende klækkelige bøder efter at have stjålet et eksemplar og efterfølgende lagt billeder af tyveriet på Facebook.

William Chamberlain, der hjemme i det østlige England studerer historie ved Essex-universitet.

»Vi er sandsynligvis alle enige om, at Storbritannien bliver nødt til at blive i EU. Ellers ved vi ikke rigtigt, hvad der kommer til at ske,« siger han.

Hans medstuderende fra historiestudiet, Abbie Burnett, er enig.

»Det er ikke fordi, at jeg bare vil bevare status quo. Men jeg er nervøs for, hvad der kommer til at ske, hvis vi forlader EU. Det er aldrig godt for et land at isolere sig selv«.

De to englændere stemmer således begge for at blive i EU. Dermed hører de til størstedelen af britiske unge, som ifølge meningsmålinger er markant mere tilbøjelige til at stemme ja til aftalen end de ældre generationer. De to englændere har forsøgt at sætte sig ind i begge lejre og har forståelse for en del af argumenterne fra Brexit-tilhængerne. I sidste ende er der dog flere fordele end ulemper ved at blive i Unionen, vurderer William Chamberlain. Han håber, at afstemningen kan hjælpe med at få sparket gang i nogle reformer af EU, som kan forhindre yderligere skridt på vej mod en opløsning af Unionen.

Mere tolerant

William Chamberlain overvejede oprindeligt at tage på udveksling i USA. Han tænkte, at det kunne gøre det vanskeligt at studere i Europa, at han kun taler engelsk. Muligheden for at få et Erasmus-legat fik ham dog til at se efter en europæisk udvekslingsdestination, og valget faldt på Karls Universitet i Prag.

»At møde så mange forskellige mennesker har lært mig utroligt meget,« supplerer Abbie Burnett om udbyttet af sit ophold i den populære Erasmus-destination. Efter to semestre i byen er begge studerende snart på vej tilbage til England.

»Jeg vil ikke sige, at jeg ikke var tolerant før, men jeg er nok blevet mere tolerant af et være her. Jeg har fået en masse nye perspektiver på tingene,« uddyber hun. De nye perspektiver er også noget, William Chamberlain lægger vægt på.

»Opholdet har givet mig og mine venner her en masse forskellige syn på begivenheder i verden. Ikke mindst med hensyn til fortidens europæiske konflikter. Det er altid gavnligt at vide, hvordan folk

fra andre lande tænker om forskellige emner,« siger han. Disse opfattelser er i tråd med Kommissionens evaluering af Erasmus-programmet, hvor man undersøgte holdningerne blandt 75.000 studerende i EU. Over 80 procent af dem, der havde deltaget i Erasmus-udvekslingen, gav udtryk for, at de efterfølgende følte sig mere europæiske og bedre kunne se problemer fra andre landes perspektiver.

Forhindringer for udveksling

Kommissionens undersøgelse viser dog også, at økonomiske årsager er den hyppigste begrundelse for ikke at tage på udveksling blandt de europæiske studerende. Dette er særligt udtalt i Syd- og Østeuropa. Netop her har EU fejlet, lyder kritikken fra Marie Czurray, der fra universitetet i Wien har forsket i Erasmus-programmet med fokus på venskaber mellem udvekslingsstuderende. Hun mener, at det er et problem, at det primært er studerende fra den økonomiske middel- og overklasse, der tager på udveksling.

»Selvom der er legater, kræver det stadigvæk en bedre økonomisk baggrund at tage afsted. Erasmus-programmet burde gå efter folk, som ikke engang har overvejet at tage på udveksling, fordi de bor i lande, hvor der ikke er tilstrækkelig med finansieringsmuligheder«.

Hun stiller samtidigt spørgsmålstejn ved, hvor meget programmet i virkeligheden ændrer ved den samlede identitetsfølelse og solidaritet blandt unge europæere på tværs af kontinentet, når det primært er folk fra samme sociale klasser, der rejser ud. Ikke mindst fordi det i første omgang er disse mennesker, der studerer på de videregående uddannelser i det meste af Europa.

Hverken William Chamberlain eller Abbie Burnett kommer fra familier med akademiske forældre. Dermed udgør de et klart mindretal blandt deres medstuderende. William Chamberlain erkender dog, at mange af hans medstuderende minder om ham selv politisk set.

»De fleste af dem, jeg har mødt her, har sandsynligvis allerede været mere åbne over for omverden og tilhængere af et tættere Europa,« siger han.

Han mener dog, at det under alle omstændigheder ville være sundt for EU-skeptikere, ikke mindst britiske Brexit-

tilhængere, at opleve et udvekslingsophold under Erasmus.

»Jeg er sikker på, at det i det mindste ville give dem ét godt eksempel på, hvad Europa er i stand til«.

Usikker fremtid

Erasmus-programmet blev i 2014 udvidet til også at inkludere andre områder end uddannelse såsom sport og jobpraktik. Udover EU's medlemslande deltager lande som Norge, Island og Tyrkiet også i aftalen. Indtil for nylig var Schweiz også en del af Erasmus, men efter vedtagelsen af en anti-immigrationslov, der satte et maksimum for antallet af nytilkomne, måtte landet forlade programmet i 2014. De seneste år har der desuden været tale om, at Grækenland muligvis må forlade udvekslingsprogrammet på grund af landets finansielle situation.

Erasmus er således et af de områder, der er på spil i usikkerheden om EU's fremtid. Ifølge Ivana Herglova fra det europæiske kontor på Karls-universitetet ville de fleste udvekslingsaftaler sandsynligvis fortsætte, selv hvis programmet i sidste ende blev nedlagt. Koordineringen ville dog blive mere besværlig og finansieringen ville afhænge af de enkelte lande og universiteter. Det ville også kunne betyde, at udvekslingen i sidste ende blev opdelt i mindre europæiske regioner, så folk i eksempelvis øst og vest ikke længere kom til at studere sammen. Så langt håber man ikke, at det kommer til at gå på Karls Universitet.

»Ingen kan sige, hvad der kommer til at ske med det europæiske projekt i de kommende år. Men vi er bestemt imod en svækkelse af Erasmus,« siger Ivana Herglova.

De to engelske studerende mener også, at det ville være ærgerligt, hvis Erasmus-programmet forsvandt som en konsekvens af politiske uenigheder i EU.

»Jeg kender mange her, som ikke ville have mulighed for at studere i udlandet uden Erasmus-bevillingerne,« siger William Chamberlain. Abbie Burnett er enig. Hun mener, at der ville gå noget tabt, hvis studerende stoppede med at tage på udveksling i udlandet.

»Hvis man ikke blander sig med andre kulturer, kommer man kun til at se verden fra ét perspektiv.« ♦

SKOVMANDS NOTATER

Roundup fik ikke flertal

Kommissionen fik ikke flertal i Ministerrådet for at tillade stoffet glyfosat i ukrudtsmidlet Roundup i endnu ni år. Det skyldtes modstand fra især Frankrig og Tyskland, mens den danske regering støttede forslaget.

Oprindelig ønskede Kommissionen, at tilladelsen skulle gælde i hele 18 år, men den kunne ikke få EU-parlamentet til at gå med til mere end ni år. Og med beslutningen i Ministerrådet må Kommissionen måske nøjes med en forlængelse i blot et enkelt år. Den nuværende tilladelse udløber den 30. juni.

Ifølge Verdenssundhedsorganisationen WHO er der en betydelig risiko for, at Roundup kan fremkalde kræft, en oplysning der afvises af det af EU oprettede europæiske kemikalieagentur ECHA.

Oplysningen kan læses i artiklen »Intet EU-flertal for Roundup«, der stod i Information den 20. maj 2016.

EU-krav truer landbruget

I 2014 vedtog EU's politiske ledere, at EU's samlede udledning af drivhusgasser skal sænkes 40 procent i 2030 sammenlignet med 1990. For landbrug og transport blev kravet en nedsættelse på 30 procent med 2005 som udgangspunkt.

For Danmark vil det ifølge EU betyde, at produktion af oksekød vil falde med op til 50 procent, mens produktionen af mælk skal falde med 24 procent og produktionen af svinekød med 13 procent.

Planen har ført til voldsomme protester fra både den danske regering og de danske landbrugsorganisationer. Men sagen er svær at klare, fordi ingen af de øvrige EU-lande rammes tilsvarende hårdt.

Det skyldes, at beslutningen fra 2014 gik ud på, at de rigeste lande skulle yde den største indsats. Det oplyser Jyllands-Posten den 17. maj 2016 i artiklen »Det er et fuldstændig vanvittigt system, der nu indføres«.

PSO-afgiften er ikke forbudt

PSO-afgiften, der blev indført i 2005, er en afgift på prisen på elektricitet, der for tiden indbringer 7-8 milliarder kroner til den støtte, der ydes til vedvarende energi.

Regeringen ønsker at afskaffe afgiften og begrundet det med, at EU har forbudt den.

Oplysningen er dog ikke korrekt. Det oplyser kommissær Margrethe Vestager den 24. maj 2016 til Jyllands-Posten i artiklen »Vestager om PSO-ballade: Danmark har travlt.«

Indvendingen mod PSO-afgiften går alene på, at der sker en forskelsbehandling af udenlandske virksomheder, der leverer strøm til Danmark. Derfor skal regeringen finde en løsning på dette problem i løbet af 2016.

Kræver neutrale cigaretpakker

Efter et EU-krav skal 65 procent af forsliden på en pakke cigaretter fra 2017 være dækket af en advarsel mod at ryge, mens tobakkens mærke skal indtage en mere beskedent plads. Desuden skal der være en stregkode, så man kan se, om pakken er lovlig.

Der er tale om et minimumsdirektiv, hvilket betyder, at et land godt kan indføre strengere regler. Indtil nu har Irland, Storbritannien og Frankrig vedtaget, at cigaretpakkerne skal være helt neutrale med hensyn til de firmaer, der fremstiller dem.

Socialdemokratiet agter at følge dette eksempel, oplyser Politiken i artiklen »Neutrale cigaretpakker indføres med rød regering«, der blev bragt den 20. maj 2016.

Svensk flertal for udmeldelse

Hvis de britiske vælgere beslutter sig for udmeldelse den 23. juni, er et flertal af de svenske vælgere indstillet på at følge dem. Det fremgår af en meningsmåling, der er foretaget af instituttet TNS SIFO, oplyser avisen Arbejderen i artiklen »Svenskerne vil ud af EU«, der blev bragt den 4. maj 2016.

Ifølge undersøgelsen vil 36 procent stemme for udmeldelse, mens 32 procent vil blive, og 32 procent svarer »Ved ikke«.

Da Sverige i 1994 stemte om medlemskab af EU, stemte 52,3 procent ja og 46,8 procent nej.

Sven Skovmand har i 40 år bidraget til NOTAT og det bliver han ved med. Fremover kan du finde hans notater på hjemmesiden og i nyhedsbrevet, der lanceres efter sommerferien.

Rejs med DEO

Det er som en slags højskole på hjul, hvor vi bliver klogere på EU, og de lande vi er i EU sammen med.

8 dages rejse gennem tre fascinerende og vidt forskellige hovedstæder

ESTLAND, LETLAND OG LITAUEN

Er udsolgt i 2016, men gentages i 2017

9 dages rejse med natur, historie, kultur og politik i Polen og Litauen

MAZURIEN

Er udsolgt i 2016, men gentages i 2017

5 dages rejse med politik, historie, vin og EU

STRASBOURG OG ALSACE

1-5. oktober 2016

Oplev EU og det smukke Alsace. Vi besøger EU-Parlamentet og Europarådet, oplever den historiske by Strasbourg, borgen Haut Koenigsbourg og kører ad den smukke vinrute med besøg hos vinbønder og den ældste vinby i Alsace.

Pris: 3.800 kr.

3 dages rejse til EU's magtcenter med debat, politik og kultur

BRUXELLES OG EU

Afgange: 5. og 26. november 2016

Vi bliver klogere på EU, besøger de forskellige institutioner og oplever stemningen i EU's hovedstad.

Pris: 1.980 kr.

LÆS MERE PÅ deo.dk

DEO

Tlf. 70 26 36 66

Medlem af Rejsegarantifonden

EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

NOTAT under nye former

Vi er stolte af vores bidrag til EU-debatten gennem 40 år på tryk.

Men i en organisation med få ressourcer må vi lægge kræfterne der, hvor de gør den største forskel. Her er et overblik over vores fremtidige arbejde.

AF RASMUS NØRLEM SØRENSEN

DELTA. Kritisk folkeoplysning og EU-debat er fortsat vores fokus. Men formen bliver en anden.

Vi vil fremover lægge mere vægt på at deltage i debatten i andre medier, på at engagere befolkningen i levende debatter og på at sætte dagsorden i forhold til EU's fremtid. Rammen for vores arbejde bliver Demokrati i Europa Oplysningsforbundet, DEO, der de seneste syv år har stået for udgivelsen af NOTAT, og vi opfordrer alle abonnenter til at fortsætte som medlemmer af DEO.

Netavis og nyhedsbrev

Månedsmagasinet stopper, men den vigtige oplysningsopgave fortsætter i Netavisen Notat og i vores kommende nyhedsbrev. Staffan Dahllöf, der har arbejdet med NOTAT i 25 år bliver tovholder på de to nye udgivelser.

I en overgangsperiode kan du finde artiklerne på www.notat.dk og fra efteråret 2016 på den nye hjemmeside på www.deo.dk Nyhedsbrevet lanceres efter sommerferien.

Temabøger og kvartalsudgivelser

Vi tror stadig fuldt og fast på oplysning på tryk. Men fremover vil vi sætte kræfterne ind på fire årlige udgivelser. Den første bliver et visionsmagasin med efterårets program og planer for vores videre arbejde.

Den næste planlagte udgivelse er debatbogen "Hvilke banker vil vi have?" om Bankunionen, finansregulering og privat pengeskabelse. Bogen vil danne baggrund for en landsdækkende debatturné i efteråret.

Debatmøder og folkehøringer

DEO gennemfører omkring 40 offentlige arrangementer om året, hvor deltagerantallet ligger skyhøjt med over 90 deltagere i gennemsnit.

I efteråret 2016 vil vores debatter fokusere på EU's fremtid, og særligt på hvordan EU må reformeres for at løse problemer med skattely, flygtninge, social dumping, løntryk og ureguleret frihandel.

Vi inviterer dig til at komme med dine bud på løsninger, så vores politikere kan blive klædt på til udfordringerne.

EU-undervisning og efteruddannelse

Alt for mange ved alt for lidt om EU. Derfor har vi siden 2009 kørt projektet DEOundervisning, hvor vi udarbejder problemorienterede undervisningsmaterialer om EU til de gymnasiale uddannelser.

Hvert år afholder vi desuden fire store efteruddannelseskonferencer, hvor mere end 500 undervisere bliver klædt på til bedre EU-undervisning. Denne sommer lancerer vi desuden en portal med materialer til folkeskolen. Materialet findes på undervisning.deo.dk

Rejser med politisk kant

Estland, Letland, Litauen, Polen, Strasbourg og Bruxelles. Det er rejsemålene for den folkeoplysning på hjul, der hvert år sender hundredvis af videbegærlige danskere på opdagelse i det Europa, vi er en del af.

Vi holder oplæg om politik, kultur, EU og demokrati og møder lokale organisationer, politikere og eksperter.

Ebbe Kløvedal Reichs Demokratistafet

På grundlovsdag skifter demokratistafetten hænder og en ny modtager får til opgave at sætte demokratiet til debat. I år er det debatør og dialogkaffe-bestyrelse, Özlem Cekic, der har fået stafetten.

Hun sætter på en række debatmøder rundt om i landet fokus på, hvordan vi kan skabe den gode demokratiske samtale på tværs af had og modsætninger.

EU-foredrag

Vi er ikke bange for at dele viden. Vi har derfor blandt andet oprettet hjemmesiden www.euforedrag.dk, hvor alle kan finde et katalog over de oplægsholdere og eksperter, vi mener har noget at byde på.

Vi stiller også gerne selv op som oplægsholdere.

Dit medlemskab

Alle abonnenter vil fremover hedde "medlemmer" og vil modtage en kvartalsvis bog, et nyhedsbrev og få rabat på deltagelse i DEO's rejser og debatmøder.

Demokrati kræver deltagelse. Jo flere, der bakker op om vores arbejde og deltager i vores aktiviteter, des mere kan vi udrette.

Rasmus Nørlem Sørensen, sekretariatsleder

Finn Ellegaard, administrativ leder

Dorte Duun, medlemssekretær

Staffan Dahllöf, journalist

Turid Danielsen, projektleder

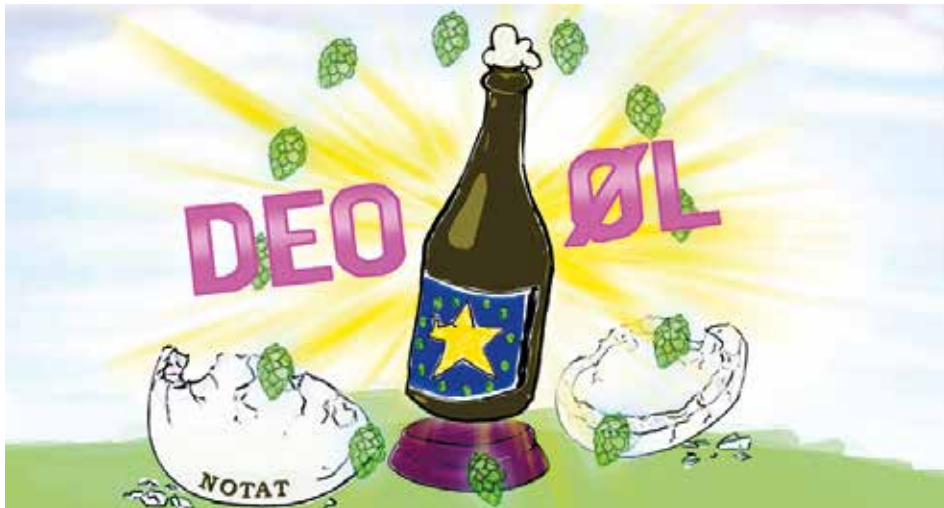
Eva Enoksen, projektleder

Sarah Dieckmann, projektleder

Ingelise Bech-Hansen, grafiker

BAGSIDEN har siden juni 2010 leveret humor på side 16. Vi takker for opmærksomheden og henviser til www.notat.dk/deooel. Det kan godt være EU er i krise, men humlen i Europa er øl. Derfor vil den sidste tema- og bagsideredaktør, Peter Riddersborg, stille sig i spidsen for projektet DEO ØL, der kommer til at håndbrygge med europæisk inspiration – og servere sine resultater på Folkemødet på Bornholm og til NOTAT-receptionen, der afholdes i København den 24. juni.

Stafetten bæres videre

PERSONER. Fra 2010 er NOTAT blevet udgivet af Demokrati i Europa Oplysningsforbundet. Det bliver med forankring i DEO, at vores aktiviteter fortsætter. Men de ansigter og navne du kender fra NOTAT, vil du fortsat støde på. Både på nettet, i andre medier og på møder og arrangementer.

I København sidder sekretariatsleder Rasmus Nørlem Sørensen som ankerperson på DEO's projekter, der rækker fra debatmøder over udgivelser og til EU-undervisning. Rasmus var den første fuldtidsmedarbejder i DEO i 2009. Kontoret i København tæller også Turid Danielsen, der driver DEOundervisning fremad. Eva Enoksen er netop startet som projektleder og arbejder på højtryk med de store debatter om EU's fremtid, vi afholder i efteråret. Sarah Dieckmann er også ny projektleder i DEO, og hende vil man kunne møde rundt om i landet på en stribe debatter om bankernes fremtid. Caroline Bindlev vender tilbage fra barsel i januar 2017. Staffan Dahllöf har skrevet for NOTAT det meste af sit voksne liv og fortsætter sit arbejde på nettet og i nyhedsbrevet.

I Allingåbro er Finn Ellegaard den ledende kraft i DEO's maskinrum. Med mere end 40 år som direktør for NOTAT bag sig og som stifter af DEO i 2005 er han en uundværlig del af rejser, planlægning, annoncering og udvikling af vores arbejde. Gennem mere end tyve år har han arbejdet sammen med Dorte Duun og Ingelise Bech-Hansen. De to udgør både Notat Grafisk, der laver opgaver for eksterne kunder og bidrager med layout og administration til DEO's arbejde.

Udover de cirka fem lønnede årsværk som er delt mellem disse otte kernemedarbejdere er vores primære arbejdskraft de mange frivillige og freelancere, der gør hele forskellen. Skribenterne Sven Skovmand, Lise Møller Schilder, Peter Riddersborg og Tine Toft Jørgensen fortsætter vi med at arbejde sammen med. Nicolai Dahl og Ditte Juul Reider vil fortsat byde ind med ekspertise i IT og kommunikation. Og så byder vi igen i efteråret velkommen til to universitetspraktikanter, Marianne og August, der har valgt at bruge et halvt år af deres liv på oplæg, research og debatter om EU.

DEO er ikke en organisation i traditionel forstand, men nærmere et netværk af folk, der gerne vil en seriøs debat om samfundets store udfordringer, demokratiet, EU og Europa. Det netværk arbejder videre med deltagelse fra blandt andre Jesper Vestermark Køber, Peter Anderson, Nadja Lundholm Olsen, Jan Sturm, Mads Torp Jespersen, Kenneth Haar, Anne Hallenberg, Annie Hagel og Michael Birkkjær Lauritsen. Tak til dem og alle de andre, der bidrager til vores arbejde!